

LXXI. FEJEZETI INDOKOLÁS

A Nyugdíjbiztosítási Alap 2004. évi költségvetésének végrehajtása

I. A Nyugdíjbiztosítási Alap költségvetése egyenlegének alakulása és feltételrendszerének rövid értékelése

A Magyar Köztársaság 2004. évi költségvetéséről szóló 2003. évi CXVI. törvény az Nyugdíjbiztosítási Alap (a továbbiakban Ny. Alap) 2004. évi költségvetését 1 668 914,4 millió forint bevételi és 1 668 914,4 millió forint kiadási főösszeg mellett, nulla egyenleggel állapította meg.

Az Ny. Alap a 2004. évet a tervezett nulla szaldóval szemben 80 249,7 millió forint hiánnyal zárta, amely 1 626 788,1 millió forint bevételi és 1 707 037,8 millió forint kiadási főösszeg mellett valósult meg.

A 2004. évi összbevétel 42 126,3 millió forinttal, 2,5 %-kal alatta maradt a tervezett előirányzatnak, a kiadás pedig 38 123,4 millió forinttal, 2,3 %-kal meghaladta azt. A keletkezett hiány két tényező együttes hatásának következménye. Kialakulásában jelentős szerepet játszott egyrészt az, hogy a 2003. évi tényleges teljesítés mind a bevételek, mind a kiadások esetében jelentős eltérést mutatott a tervezés bázisául szolgáló várható értékhez képest, másrészt az, hogy a makrogazdasági folyamatok sem az előzetes terveknek megfelelően alakultak. A 2003. évi bevételek tényleges összege 18 027,4 millió forinttal a várható érték alatt maradt, a kiadásoké pedig 2 955,0 millió forinttal meghaladta azt. A makrogazdasági paraméterek tervezettől eltérő alakulása további hatást gyakorolt a bevételek és kiadások teljesítésére. A 2004. évi tervezésnél a járulék bevételi előirányzatokat **8 %-os bruttó keresettömeg növekedés** alapozta meg, és a tervezés a behajtási tevékenység hatékonyságának növekedésével is számolt. Így terv szinten a munkáltatói nyugdíjbiztosítási járulék 2004. évi előirányzata 8,6 %-kal haladja meg a bázisidőszaki várható teljesítést. A KSH jelentése szerint ugyanakkor 2004-ben – az alkalmazásban állók létszámának 0,8 %-os és a bruttó átlagkereset 6,1 %-os növekedése mellett – a nemzetgazdasági bruttó keresettömeg tényleges növekedése mindössze 6,9 %-os volt. A foglalkoztatottak számának szerény mértékű növekedése összefüggésben áll azzal is, hogy a munkanélküliségi ráta átlagos értéke a 2003. évi 5,9 %-ról 6,1 %-ra emelkedett. A járulékbevételek tervezettnél kisebb növekedésében szerepet játszott a kintlévőségek állományának növekedése is.

Az ellátási kiadások tervezett előirányzata – a jogi szabályozásból következően – a januári 6,3 %-os nyugdíjmelés összegét tartalmazta. A novemberi, további 1,0 %-os nyugdíjmelésre a nettó átlagkereset és a fogyasztói ár indexének 2004. I-VI. havi, valamint az év végéig előrejelzett alakulása alapján került sor. A két mutató számtani átlaga alapján ugyanis

éves szinten 7,3 %-os nyugdíjemelés volt számítható. Így – a nyugdíjemelés szabályai szerint – az év eleji 6,3 %-os emelésen túl további, visszamenőleges hatályú, 1 %-os kiegészítő emelés vált szükségessé, amelynek végrehajtása a 269/2004. (IX. 29.) és a 270/2004. (IX. 29.) Korm. rendeletnek megfelelően valósult meg. A kiegészítő emelés szükségességét alátámasztotta az a tény is, hogy a nyugdíjas fogyasztói árindex várható mértéke meghaladta az általános fogyasztói árindexét. A novemberi emelésből eredő kiadás-növekedés éves szinten, összesen 15,4 milliárd forintot tett ki.

Az ellátási kiadások tervezettnél 2,3 %-kal nagyobb növekedésében – a kiegészítő nyugdíjemelés és a 2003. évi vártnál nagyobb kiadás mellett – szerepet játszott az özvegyi nyugdíj novemberi 20 %-os növekedése miatti kiadási többlet is.

A 2004. évi XXI. törvénnyel módosított, a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény 6/A. §-a rendelkezett a 13. havi nyugdíj folyósításának feltételeiről. Ezen a jogcímen – 2004. májusában és novemberében együttesen – a november havi ellátás 50 %-a került kifizetésre. A novemberi nyugellátások tartalmazták az 1,0 %-os kiegészítő nyugdíjemelést is, a 13. havi nyugdíj pedig már az emelt havi összeg arányos részében került kifizetésre. Ez további 2,0 %-kal emelte a nyugdíjakat a 2003. évi bázishoz viszonyítva. A nyugdíjak így – az emelések és a 13. havi nyugdíj többlete hatására – 9,6 %-kal nőttek az előző évi összeghez képest. A 7,3 %-os nyugdíjas fogyasztói árindex figyelembe vételével a nyugdíjak reálértékének növekedése 2,1 % volt.

II. A Nyugdíjbiztosítási Alap bevételeinek, kiadásainak teljesítése

A 2004. év során az összes bevétel 2,5 %-kal az éves előirányzat alatt maradt, a kiadások pedig 2,3 %-kal meghaladták azt.

Megnevezés	2003. Évi teljesítés	2004. évi előirányzat	2004. évi teljesítés	millió forint	
				2004. évi telj. az előir. %-ában	2004. évi telj. a 2003. évi %-ában
Bevételi főösszeg	1 501 094,1	1 668 914,4	1 626 788,1	97,5	108,4
Kiadási főösszeg	1 540 102,6	1 668 914,4	1 707 037,8	102,3	110,8
Egyenleg	-39 008,5	0,0	-80 249,7		

Az előző évihez viszonyítva a bevételi főösszeg 8,4 %-kal, a kiadási főösszeg pedig – nagyobb arányban – 10,8 %-kal nőtt. Ebből adódóan az éves egyenleg kedvezőtlenebbül alakult az előző évinél, a deficit a 2003. évi 39 008,5

millió forintos összegnél 41 241,2 millió forinttal magasabb: 80 249,7 millió forint összegű volt.

A bevételek lemaradása alapvetően a járulékbevételek és hozzájárulások előirányzat alatti teljesítésének következménye. A többlet kiadás elsősorban a nyugellátások, valamint a működés költségeinek teljesítésénél jelentkezett. A nyugellátások túlteljesülését a 2004. évi tervezéskor a vártnál nagyobb kiadás mellett alapvetően a – már korábban említett – novemberi 1,0 %-os kiegészítő emelése okozta, de kisebb mértékben hozzájárult a 25 %-os mértékű özvegyi nyugdíj 30 %-ra való emelése, az automatizmusok (létszám és összetétel változás) hatása, illetve a fentiekkel összefüggésben a 13. havi nyugdíjnak a tervezettet meghaladó összege is. A 906,2 millió forint működési kiadási többletet alapvetően a világbanki informatikai fejlesztés 2001. évi bankgarancia lehívásával, illetve ezen összeg idő előtti felhasználásával összefüggő – bírósági ítélet alapján történő – 2004. évi fizetési kötelezettség teljesítése (749,3 millió forint) határozta meg.

2004-ben az összes kiadás 95,3 %-át finanszírozták a bevételek, ami a 2003. évi 97,5 %-os arányhoz képest csökkenő tendenciát jelez. A kiadások fedezetét illetően a járulékbevételek és hozzájárulások részaránya csökkent, a központi költségvetési hozzájárulásoké pedig nőtt. Míg 2003-ban a kiadások 79,6 %-át, 2004-ben 75,2 %-át fedezték a járulékbevételek és hozzájárulások. A központi költségvetési hozzájárulások az előző évben 17,3 %-os, a tárgyévben pedig 19,6 %-os arányban járultak hozzá a kiadások finanszírozásához. Az itt leírt tendencia elsősorban azzal összefüggésben alakult ki, hogy a magánnyugdíjpénztári tagok által fizetett járulék mértéke az előző évi 1,5 %-ról 0,5 %-ra csökkent, a kieső járulékbevételt pedig a központi költségvetés „terv szinten”, a törvényben meghatározott összeg erejéig megtérítette az Ny. Alap részére. Ugyanakkor a központi költségvetésben tervezett pénzeszköz átadás is nagyobb (24,5 %-os) mértékben nőtt mint a járulékbevételek és hozzájárulások teljesítése.

II. 1. Az Ny. Alap bevételeinek teljesítése

Az Ny. Alap bevételi főösszege 1 626 788,1 millió forint volt, mely az előirányzott 1 668 914,4 millió forinthez képest 97,5 százalékos teljesítést mutat.

A járulékbevételek és hozzájárulások 1 283 296,8 millió forintos összege teszi ki a nyugdíjbiztosítási ellátások fedezetéül szolgáló bevétel legnagyobb hányadát, 78,9 %-át. A teljesítés az éves előirányzat 96,7 %-ának felel meg, és 4,7 %-kal haladja meg a 2003. évi tényleges összeget. A járulékbevételek és hozzájárulások meghatározó részét képezi a munkáltatói és biztosított járulékok együttes 1 247 245,3 millió forint összege, amely 3,4 %, azaz 43

639,2 millió forint lemaradást mutat az előirányzathoz képest, és 4,6 %-kal haladja meg az előző évi teljesítést.

Az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet 114.§ (7) bekezdésében foglaltak szerint: az APEH által járulék címén az Alap részére átutalt bevételeket az ONYF havonta – az egyes járulékelemek (járulékjogcímek) között, a mindenkori bevallott kötelezettség arányában – megosztja. Az így elszámolt összegeket az éves járulék elszámolás keretében, a halmozott éves bevallás arányában kell korrigálni. Ezt figyelembe véve a járulékbévételek teljesítése a következőképpen alakult.

II. 1. 1. Munkáltatói nyugdíjbiztosítási járulék

millió forint

Megnevezés	2003. évi teljesítés	2004. évi előirányzat	2004. évi teljesítés	Teljesítés az előirányzat %-ban	Teljesítés a 2003. év %-ában
<i>Munkáltatói nyd.bizt. járulék összesen</i>	950 186,5	1 054 860,6	1 017 040,2	96,4	107,0
Nyugdíjbizt. járbev. költségv. szervektől	294 299,9	312 685,0	305 682,5	97,8	103,9
Nyugdíjbizt. járbev. vállalkozásoktól	576 496,1	656 233,6	622 184,2	94,8	107,9
Nyugdíjbizt. járbev. non-profit szerv.-től	27 714,5	27 367,1	31 411,8	114,8	113,3
Egyéni váll. fogl. után fiz. nyd.bizt. jár.	16 726,9	18 908,0	18 686,2	98,8	111,7
Egyéni váll.saját jogon fiz. nyd.bizt. jár.	24 607,4	27 548,1	27 381,7	99,4	111,3
Munkanélk. ell. után fiz.nyd.bizt. jár.	8 967,9	10 821,4	10 096,6	93,3	112,6
Egyes szoc. ell. után fiz. nyd.bizt. jár.	1 373,8	1 297,4	1 597,2	123,1	116,3

A munkáltatói járulékbévételek összege 1 017 040,2 millió forint, ami az előirányzottnál 3,6 %-kal, 37 820,4 millió forinttal kevesebb, az előző évhez viszonyított növekedése pedig a tervezett 8,6 %-kal szemben csak 7,0 %-os. E jogcímcsoport legnagyobb hányadát (91,9 %-át) a *nyugdíjbiztosítási járulékbévételek költségvetési szervektől és a nyugdíjbiztosítási járulékbévételek vállalkozásoktól előirányzata* teszi ki. A fenti két jogcímen érkező bevételek egyike sem érte el az előirányzat értékét, a költségvetési szervektől érkező bevételek 2,2 %-kal, a vállalkozásoktól érkező pedig – nagyobb mértékben – 5,2 %-kal maradt el attól. Az előző évihez viszonyított teljesítés növekedése a vállalkozásoktól érkező járulékok esetében nagyobb arányú (7,9 %), mint a költségvetési szervektől érkező járulékoké (3,9 %) – azzal összefüggésben, hogy a nemzetgazdasági bruttó keresettömeg indexe a versenyszférában magasabb volt (110,9 %), mint a költségvetési intézményeknél (99,4 %). A

növekedés itt jelzett arányai az APEH által rendelkezésre bocsátott járulékbevallás szerinti járulékmegosztáson alapulnak.

II. 1. 2. Biztosított nyugdíjjárulék

Megnevezés	millió forint				
	2003. évi teljesítés	2004. évi előir.	2004. évi teljesítés	Telj. az előir. %-ában	Telj. a 2003. évi %-ában
Biztosított nyugdíjjárulék összesen	241 776,1	236 023,9	230 205,1	97,5	95,2
Biztosított által fiz. nyugdíj.jár. (8,5 %)	198 567,7	225 097,4	213 290,5	94,8	107,4
Magánnyugdíjpénztári tag által fiz. nyd. jár. (1,5% ill. 0,5 %)	33 808,4	10 568,5	15 296,3	144,7	45,2
Magánnyugdíjpénztárak átutalásai	9 400,0	358,0	1 618,3	452,0	17,2
- Rokkantsági transzfer	299,4	358,0	962,0	268,7	321,3
- Pénztártagok visszalépéséből származó transzfer	9 100,6		656,3		7,2

E bevétel tartalmazza a biztosított által fizetett (8,5 %-os) egyéni járulék, a magánnyugdíjpénztári tagok által fizetett (0,5 %-os) nyugdíjjárulék, valamint a magánnyugdíjpénztárak átutalásainak összegét. A 230 205,1 millió forint biztosított járulékbevétel az előirányzatnál 2,5 %-kal, 5 818,8 millió forinttal alacsonyabb összegben teljesült. Az ide tartozó járulék elemek teljesülésének mértéke – a tervezett értékhez képest – eltérően alakult. Az egyéni (8,5 %-os) járulékbevétel 5,2 %-kal az előirányzat alatt maradt, a magánnyugdíjpénztári tagok 0,5 %-os járulékanak összege ugyanakkor 44,7 %-kal meghaladta azt, a magánnyugdíjpénztárak átutalásainak 1 618,3 millió forint összege pedig többszöröse volt az előirányzott 358,0 millió forintnak. Az előző évihez viszonyítva az egyéni (biztosított) járulékok összege együttesen 4,8 %-kal csökkent. Ezen belül az alábbiak szerint alakult – a bázisévhez viszonyított – teljesítés.

- A 8,5 %-os egyéni járulék összege 213 290,5 millió forint, 7,4 %-kal magasabb a 2003. évinél. Mivel e jogcímnél járulékmérték változás nem volt, a teljesítés alakulását elsősorban a nemzetgazdasági bruttó keresettömeg 6,9 %-os növekedése, valamint a járulékplafon (10 700 forint/nap összegről 14 500 forint/nap összegre) emelésének hatása határozta meg. A fentiek szerint – e feltételek hatására – a teljesítés növekedése 0,5 %-ponttal meghaladta a bruttó keresettömeg indexét.
- A magánnyugdíjpénztári tagok által fizetett nyugdíjjárulék 15 296,3 millió forint, az előző évi összeg 45,2 %-át teszi ki. Ennek oka az, hogy a járulék mértéke a 2003. évi 1,5 %-ról 0,5 %-ra csökkent.

- A magánnyugdíjpénztárak átutalásainak összege 1 618,3 millió forint, csupán 17,2 %-át teszi ki az előző évinek. A jelentős csökkenés nagyrészt azzal magyarázható, hogy 2003-ban kiemelkedően magas bevétel érkezett ezen a jogcímen az 1997. évi LXXXII. a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló törvény 123. §-ában meghatározott rendelkezés alapján: mely szerint a magánnyugdíjpénztárhoz önkéntes döntése alapján csatlakozott személy, valamint az 1998. július 1. és 2001. december 31. között a jogszabály erejénél fogva kötelezően magánnyugdíjpénztári taggá vált pályakezdő 2002. december 31-éig egy alkalommal visszaléphetett a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe. A visszalépő tagok járulékának visszautalása 2003. I. negyedévében jelentkezett terven felüli bevételként. Az előirányzathoz képest ugyanakkor több mint négy és félszeres teljesítés valósult meg 2004-ben. Ez egyrészt abból adódik, hogy a magán-nyugdíjpénztári tagok rokkantsági nyugdíjra való jogosultságának az általános társadalombiztosítási szabályok szerinti megállapíthatósága miatt a tervezettnél sokkal nagyobb összegű átutalás történt, másrészt pedig abból, hogy a már idézett törvény 123. §-ának (6) bekezdése alapján is történt visszalépés. A rendelkezésre álló adatok alapján 2004-ben saját elhatározásból 8 001 fő lépett vissza az állami nyugdíjrendszerbe, a rokkantsági transzfer miatti létszám pedig 5 495 fő volt.

II. 1. 3. Egyéb járulékok és hozzájárulások

millió forint

Megnevezés	2003. évi teljesítés	2004. évi előir.	2004. évi teljesítés	Telj. az előir. %-ában	Telj. a 2003. évi %-ában
Egyéb járulékok és hozzájárulások összesen	27 521,1	29 953,6	29 887,8	99,8	108,6
Megállapodás alapján fizetők járulékai	1 405,1	1 517,5	1 536,5	101,3	109,4
Közteherjegy után befolyt járulék	193,8	124,6	378,8	304,0	195,5
Sorkatonai szolg. telj. utáni nyugdíjbizt. és nyugdíj járulék*	2 279,3	1 361,3	1 104,9	81,2	48,5
- Honvédelmi Minisztériumtól	1 130,1	513,6	484,3	94,3	42,9
- Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztériumtól	1 149,2	847,7	620,6	73,2	54,0
Fegyveres testületek kedvezm. nyugell. kiadásaihoz hozzájárulás	23 642,9	26 950,2	26 867,6	99,7	113,6
- Honvédelmi Minisztériumtól	12 025,0	13 028,7	13 028,7	100,0	108,3
- Belügyminisztériumtól	8 784,4	10 804,3	10 804,4	100,0	123,0
- Igazságügyi Minisztériumtól	1 694,5	1 883,1	1 848,3	98,2	109,1
- Pénzügyminisztériumtól	562,0	608,9	580,8	95,4	103,3
- Miniszterelnökség fejezettől	577,0	625,2	605,4	96,8	104,9

*Megjegyzés: A sorkatonai szolgálatot teljesítők nyugdíjjáruléka magába foglalja a polgári szolgálatosok járulékait.

Az egyéb járulékok és hozzájárulások 29 887,8 millió forintos teljesítése csupán 0,2 %-kal maradt el az előirányzattól, a 2003. évi értéket pedig 8,6 %-kal haladta meg. A teljesítés legnagyobb hányadát a fegyveres testületek kedvezményes nyugellátásainak kiadásaihoz hozzájárulás tétele (26 867,6 millió forint) adta, amely a tervezett érték 99,7 %-át teszi ki. Az előirányzat alatti teljesítést az okozta, hogy egyes fejezetek nem a törvényben meghatározott térítési összeget utalták át. A sorkatonai szolgálatot teljesítők utáni nyugdíjbiztosítási és nyugdíjjárulék 1 104,9 millió forint, a tervezett összeg 81,2 %-a volt. A megállapodás alapján fizetők járulékai 19,0 millió forinttal haladták meg az előirányzatot a megállapodások számának tárgyevi növekedése miatt (200 db). A 2004. évi állomány darabszáma 9 906. A közteherjegy után befolyt járulék befizetése az alkalmi munkavállalói könyvvel történő foglalkoztatásról és az ahhoz kapcsolódó közterhek egyszerűsített befizetéséről szóló 1997. évi LXXIV. törvény rendelkezéseinek megfelelően történik. A 378,8 millió forint teljesítés háromszorosa az előirányzottnak és kétszerese a 2003. évinek, az igénybevétel nagymértékű emelkedésének hatására.

II. 1. 4. Késedelmi pótlék, bírság

millió forint

Megnevezés	2003. évi teljesítés	2004. évi előir.	2004. évi teljesítés	Telj. az előir. %-ában	Telj. a 2003. évi %-ában
Késedelmi pótlék, bírság	5 763,1	6 189,9	6 163,7	99,6	107,0

Késedelmi pótlék, bírság címen 6 163,7 millió forint - az előirányzat 99,6 %-a - érkezett a nyugdíjagazat számlájára, amely 26,2 millió forint lemaradást mutat az előirányzathoz képest. 2001. január 1-jétől az APEH késedelmi pótlék és bírság számlájára befolyt összegből a társadalombiztosítás pénzügyi alapjait megillető összeget az APEH számolja ki. A számítás alapja a társadalombiztosítás pénzügyi alapjairól és azok 1993. évi költségvetéséről szóló 1992. évi LXXXIV. törvény 13. számú mellékletében szereplő képlet.

II. 1. 5. Központi költségvetési hozzájárulások

millió forint

Megnevezés	2003. évi teljesítés	2004. évi előir.	2004. évi teljesítés	Telj. az előir. %-ában	Telj. a 2003. évi %-ában
Központi költségvetési hozzájárulások	265 670,1	334 102,5	334 102,5	100,0	125,8
- GYES-ben, GYED-ben, GYET-ben részesülők utáni központi költségvetési térítés	19 240,0	21 700,2	21 700,2	100,0	112,8
- Magánnyugdíjpénztárba átlépők miatti járulékkiesés pótlására költségvetési tám.	130 517,5	168 096,7	168 096,7	100,0	128,8
- Központi költségvetésben tervezett pénzeszközátadás	115 912,6	144 305,6	144 305,6	100,0	124,5

A központi költségvetési hozzájárulások teljesülése összességében az előirányzattal megegyező 334 102,5 millió forint volt, amely az előző évi értéket 68 432,4 millió forinttal, 25,8 %-kal haladja meg. A jogcímcsoporton belül a tárgyévi teljesítés a következők szerint alakult.

- A GYES-ben, GYED-ben, GYET-ben részesülők nyugdíjbiztosítási járulékát a központi költségvetés 21 700,2 millió forintban – az előirányzat összegével megegyezően – térítette meg az Ny. Alap részére. A fenti összeg az előző évihez képest 12,8 %-os növekedést mutat.
- A magánnyugdíjpénztárba átlépők miatti járulékkiesés pótlását szolgáló költségvetési támogatás szintén az előirányzatnak megfelelően teljesült, 168 096,7 millió forint összegben, amely 28,8 %-kal haladja meg az előző évi értéket. A 2005. április 20-án közzétett PSZÁF

Beszámolóban „a felügyelt szektorok 2004. évi tevékenységéről” a magánnyugdíjpénztárak 2004. évi tagdíj bevételének bruttó összege 214,3 milliárd forint (amely tartalmazza a nem azonosított tagdíjbevételeket is). Ez az összeg a központi költségvetési térítésnél 46,2 milliárd forinttal magasabb.

- A központi költségvetésben tervezett pénzeszköz átadás a törvényi előírásnak megfelelően, az előirányzat mértékéig, 144 305,6 millió forint összegben realizálódott. A megtérítés összege 24,5 %-kal magasabb az előző évinél.

II. 1. 6. Nyugdíjbiztosítási tevékenységgel kapcsolatos egyéb bevételek

Megnevezés	millió forint				
	2003. évi teljesítés	2004. évi előír.	2004. évi teljesítés	Telj. az előír. %-ában	Telj. a 2003. évi %-ában
Nyugdíjbiztosítási tevékenységgel kapcsolatos egyéb bevételek	8 399,9	6 383,9	7 676,3	120,2	91,4
- Kifizetések visszatérülése és egyéb bevételek	8 399,9	6 383,9	7 676,3	120,2	91,4

A nyugdíjbiztosítási tevékenységgel kapcsolatos egyéb bevételek 7 676,3 millió forint összegben teljesültek, 1 292,4 millió forinttal (20,2 %-kal) meghaladva az előirányzatot. A 2003. évhez viszonyítva 8,6 %-os csökkenés mutatkozik. A tétel az Ny. Alapot megillető – korábban kifizetett – visszatérítendő ellátások pénzügyileg elszámolt összegeit tartalmazza, a fő bevételi jogcímek: elhalálozás, jogalap nélküli ellátás felvétele.

A visszaérkezett ellátásokkal kapcsolatos állományi számlákon nyilvántartott tételek összege 2003. év végén 3 145,0 millió forint volt, amely 2004. év végére 16 %-kal, – 2 639,2 millió forintra – csökkent. Jogszabályi változás 2003. április 1-jétől lehetővé tette, hogy az elhunyt nyugdíjas számlájára átutalt – de jogszerűen már nem járó – összeget a pénzügyintézet visszautalja az Ny. Alapnak.

II. 1. 7. Vagyongazdálkodással kapcsolatos bevételek

millió forint

Megnevezés	2003. évi teljesítés	2004. évi előir.	2004. évi teljesítés	Telj. az előir. %-ában	Telj. a 2003. évi %-ában
Vagyongazdálkodással kapcsolatos bevételek	86,4	-	14,8		17,1
Ellátások fedezetére szolgáló vagyongazdálkodási bevételek	86,4	-	14,8		17,1
- Járulék tartozás fejében átvett vagyon értékesítéséből származó bevétel	58,4	-	14,8		25,3
- Egyéb vagyonértékesítésből (ingyenes vagyonjuttatás stb.) származó bevétel	28,0	-	0,0		

A vagyongazdálkodással kapcsolatos bevételek előirányzata a 2004. évi költségvetésben nem szerepelt, a 14,8 millió forint teljesítés a járulék tartozás fejében átvett vagyon értékesítéséből és hasznosításából származik. Az Alapnak a 2000. év óta már nincs számottevő volumenű értékesíthető vagyoneleme.

II. 1. 8. Működési célú bevételek

millió forint

Megnevezés	2003. évi teljesítés	2004. évi törvényi előirányzat	2004. évi teljesítés	2004. évi telj. az előir. %-ában	2004. évi telj. a 2003. évi %-ában
Működési célú bevételek	1 690,9	1 400,0	1 697,7	121,3	100,4
Működési bevételek	1 596,2	1 400,0	1 582,0	113,0	99,1
Intézményi működési bevételek	114,6	90,0	95,6	106,2	83,4
Működési célú pénzeszköz átvétel államháztartáson belülről	1 365,4	1 290,5	1 359,8	105,4	99,6
Működési célú pénzeszköz átvétel államháztartáson kívülről	116,2	19,5	126,6	649,2	109,0
Felhalmozási és tőke jellegű bevételek	53,9		6,5		12,1
Felhalmozási célú pénzeszköz átvétel államháztartáson belülről és tőke jellegű bevételek					
Egyéb felhalmozási és tőke jellegű bevételek	53,9		6,5		12,1
Kölcsönök visszatérülése	40,8		109,2		267,6

Az ágazat 2004. évi működési bevétele az eredeti előirányzatként tervezett 1 400,0 millió forinttal szemben 1 697,7 millió forintra teljesült (121,3 %). A 2003. évihez viszonyítva a növekedés 0,4 %, ami alapvetően a kölcsönök visszatérüléséből adódik.

A működési bevételen belül az államháztartáson belüli pénzátvétel 1 359,8 millió forint, mely 1 329,6 millió forint összegben a pénzbeli kárpótlás, valamint a jövedelempótló és –kiegészítő szociális támogatások folyósítása után átutalt – az ellátások évközi emelésének többletkiadásaival növelt – működési költségtérítést, valamint 30,2 millió forint összegben egyéb pénzátvételt tartalmaz.

Az államháztartáson kívülről származó pénzeszköz átvétel a tervezett 19,5 millió forinttal szemben 126,6 millió forintra teljesült. Az összeg az ÁPV Rt. (90,0 millió forint) és a Hadigondozottak Közalapítványa (36,6 millió forint) működési költségtérítéséből származik.

Az összes működési célú bevételen belül az intézményi működési bevétel 95,6 millió forint, a felhalmozási és tőke jellegű bevétel 6,5 millió forint, a kölcsönök visszatérülése pedig 109,2 millió forint.

II. 1. 9. Az Ny. Alap likviditása, a kincstári egységes számlához kapcsolódó megelőlegezési számla igénybevételének alakulása

A likviditás alakulását, és ezzel együtt a hitelállomány nagyságát az Ny. Alap esetében elsősorban a járulékbévételek és a nyugdíj kifizetések időbeli eltérése, értékének különbözete, valamint a „központi költségvetési hozzájárulások” átutalásának ütemezése határozza meg. A hitelszámla januári nyitóegyenlege 36 329,7 millió forint volt, amely a 2003. évi hiány finanszírozásával függ össze. (A hiány rendezésére a 2004. évi C. zárszámadási törvény keretében került sor.) December utolsó munkanapján 77 500,6 millió forint volt a hitelállomány, amelynek kialakulásában alapvető szerepet játszott, hogy az Ny. Alap több mint 80 milliárd forint hiánnyal zárta a 2004. évet.

Az év folyamán a napi átlagos hitelállomány 102 377,4 millió forint volt, az egyes hónapokra vonatkozó átlagos értékek azonban jelentős eltéréseket mutatnak. A 2004. évben az Ny. Alap folyamatosan hitelre szorult, egyetlen napon sem rendelkezett a szükséges forrással. A hitelszámla napi egyenlege december 8-án érte el a legmagasabb értéket, 311 749 millió forinttal.

A hitelállomány, illetve a likviditás alakulását az alábbi tényezők befolyásolták:

- A hitelszámla 2003. december 31-ei záróegyenlege 36 329,7 millió forint volt, az ebben megmutatkozó hiány rendezése csak az év végén, a zárszámadás keretében történt meg. Az előző évi hiány összege – annak rendezéséig – minden nap hitel igényként jelent meg.
- A magánnyugdíjpénztárba átlépők miatti járulékkiesés pótlására tervezett költségvetési hozzájárulás és a központi költségvetésben tervezett pénzeszköz átadás teljesítése a negyedévek utolsó banki napján történt meg, a törvényben foglaltaknak megfelelően. Így a negyedéven belüli hónapokban – a megtérítések fenti ütemezésével összefüggésben – jelentős volt a pénzforgalmi hiány.
- A májusi és a novemberi magas pénzforgalmi hiány oka a 13. havi nyugdíj, amely két részletben került kifizetésre: májusban az 53., novemberben pedig az 54. heti. A novemberi magas hitelállomány kialakulásához hozzájárult még a visszamenőleges (1%-os) kiegészítő nyugdíjemelés, valamint az özvegyi nyugdíjak emelése is.
- A hóközi hitelállomány – minden hónap 10-e körül kezdődően – magas napi értéket mutatott, amely elsősorban annak a következménye, hogy a kiadások teljesítése megelőzi a bevételek jóváírását. Ez a helyzet amiatt alakult ki, hogy a nyugellátásoknak a betétszámlákra történő utalása két munkanappal a járulékfizetési határidő (tárgyhó 12.) előtt esedékes, illetve a Posta részére a nyugellátások fedezete ugyancsak folyamatosan két munkanappal a kifizetést megelőzően kerül átutalásra.

- A december havi kiugróan magas hitelállomány oka egyrészt a tervezettől jelentősen elmaradó járulékbévitel, továbbá az hogy, a nyugdíj kézbesítésének ünnepek előtti befejezése érdekében a nyugellátások kifizetése előbb történik, mint a többi hónapban. (Mind a nyugellátások betétszámlára való utalása, mind a Posta részére a nyugdíj kifizetések fedezetének átutalása december 14-ével bezárólag megtörtént.)

A fenti tényezők összességének hatására az Ny. Alap 77 500,6 millió forint hitelállománnyal zárta a 2004. évet.

II. 2. Az Ny. Alap kiadásainak teljesítése

Az Ny. Alap kiadásainak összege 1 707 037,8 millió forint volt, amely 2,3 %-kal meghaladja az előirányzat értékét. Ezen belül a nyugellátások teljesítése 1 678 884,7 millió, a postaköltség és egyéb kiadásoké 4 727,1 millió, a vagyongazdálkodási kiadásoké 58,2 millió, a működési célú kiadásoké pedig 23 367,8 millió forint. A kiadások meghatározó elemét (98,4 %-át) a nyugellátások képezik.

II. 2. 1. Nyugellátások

A nyugdíjak és nyugdíjszerű ellátások alatt mindazon ellátásokat kell érteni, amelyeket a nyugdíjbiztosítási igazgatási szervek állapítanak meg, vagy folyósítanak. Ezen ellátások döntő hányadát – 2004-ben 82 %-át – az Ny. Alap finanszírozta. Az Ny. Alap 2004. évi 1 678,9 milliárd forintos nyugdíjkiadása – az előzetes adatok szerint - a GDP 8,3 %-át tette ki. (Az E. Alapból finanszírozott ellátásokkal együtt ez a hányad 9,5 %, a más forrásból fedezett ellátásokat is figyelembe véve pedig 10,2 %.) Az Ny. Alapban a kiadásnövekedés egy év alatt 171,2 milliárd forint, 11,4 % volt. Az Alap 2004-ben 2 millió 339 ezer személy ellátásait fedezte; a folyósított ellátások átlagos havi száma – mivel egy személy többféle ellátásban is részesülhet – ennél több, 2 millió 927 ezer volt. A Nyugdíjbiztosítási Alap nyugdíjkiadásai a költségvetési törvényben 2004-re előirányzott összeget – különböző tényezők együttes hatására – 36,6 milliárd forinttal meghaladták.

Az Ny. Alap által finanszírozott nyugellátásoknak a bázisidőszakhoz és a 2004. évi előirányzathoz viszonyított alakulását – a könyvelt adatok alapján – a következő táblázat szemlélteti.

Megnevezés	2003. évi teljesítés	2004. évi előirányzat	2004. évi teljesítés	2004. évi telj. az előir. %-ában	2004. évi telj. a 2003.évi %-ában
Nyugellátások	1 507 644,4	1 642 293,9	1 678 884,7	102,2	111,4
Öregségi nyugdíj	1 037 602,2	1 098 043,5	1 124 808,2	102,4	108,4
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	241 681,6	255 448,3	261 927,9	102,5	108,4
Hozzátartozói nyugellátás	198 280,6	226 330,6	226 684,4	100,2	114,3
Egyszeri nyugdíj-juttatás	66,8		0		
Tizenharmadik havi nyugdíj	30 013,2	62 471,5	65 464,2	104,8	218,1

A nyugellátások 2004. évi összege 1 678 884,7 millió forint, ami az előirányzatot 2,2 %-kal, 36 590,8 millió forinttal haladja meg. A többlet kiadások alakulását több tényező befolyásolta, így az 1 %-os kiegészítő nyugdíjemelés, az özvegyi nyugdíj novemberi emelése (25 %-os mértékről 30- %-osra), valamint az automatizmusok (cserélődés, létszámváltozás, összetétel változás) tervtől eltérő alakulása.

A tárgyévi teljesítés az előző évit 11,4 %-kal haladja meg. A nyugdíjkiadás 2004. évi növekedésének tényezői a következők: az év eleji 6,3 %-os és a novemberi 1 %-os kiegészítő nyugdíjemelés, a 13. havi nyugdíj egynegyed havi összeggel történő emelkedése, a 25 %-os özvegyi nyugdíjak 30 %-os szintre való emelése, valamint az automatizmusok hatása. E tényezőknek a kiadások változására gyakorolt hatása kerül a továbbiakban részletesen bemutatásra.

II. 2. 1. 1. A nyugdíjkiadások 2004. évi növekedését meghatározó tényezők

A következő táblázat a nyugdíjkiadás növekedésében szerepet játszó tényezők hatását mutatja be. A táblázatban a 2004-es év viszonyítási alapjaként szereplő 2003. évi kiadás *korrigált érték*, amely 30,0 milliárd forinttal (a 2003. évi 13. havi nyugdíj összegével) kevesebb a ténylegesnél. A korrekció a 13. havi nyugdíj évenként eltérő mértékének egységesebb számbavétele miatt szükséges, hogy a tárgyévben már félhavi összegének megfelelően jelenhessen meg a kiadás-növelő tényezők között is. A korrigált bázishoz viszonyítva 201,3 milliárd forint, 13,6 %, a tényleges 2003. évi kiadáshoz képest pedig 171,2 milliárd forint, 11,4 % a nyugdíjkiadás 2004. évi növekedése.

A nyugdíjkiadás 2004. évi növekedésének összetevői

	Kiadás (Md forint)	Növekedés (2003=100)
Korrigált báziskiadás	1477.6	
Nyugdíjemelés	107.6	7.3
- januári nyugdíjemelés (6.3 %)	91.5	
- novemberi nyugdíjemelés (1.0 %)	15.4	
- méltányossági nyugdíjemelés	0.7	
Szerkezeti változások	81.5	5.5
- félhavi 13. havi nyugdíj	65.5	
- özvegyi nyugdíj emelése	16.0	
Automatizmusok	12.2	0.8
- létszámváltozás	- 8.2	
- kiegészítő ellátások számának változása	0.8	
- összetétel-változás, cserélődés	19.7	
Tárgyévi nyugdíjkiadás összesen	1678.9	113.6

II. 2. 1. 2. Nyugdíjemelés

A 2004. évi költségvetésről szóló 2003. évi CXVI. törvény értelmében a 2004. évi nyugdíjemelés számításánál 6,8 %-os tárgyévi tervezett nettó átlagkereset növekedést, valamint 5,8 %-os fogyasztói árnövekedést kellett figyelembe venni. Ezen paraméterek átlaga alapján 2004. január 1-jétől 6,3 %-kal emelkedtek a január 1-jét megelőző időponttól már állományban levők ellátásai. Egyidejűleg az öregségi teljes nyugdíj legkisebb összege az előző évi 21 800 forintról 23 200 forintra, az árvaellátás legkisebb összege 18 580 forintról 19 750 forintra, az ún. egyesítési összeghatár pedig a bázisévi 45 700 forintról 49 650 forintra emelkedett.

A januári emelés 7,7 milliárd forintos kiadásnövekedést eredményezett az adott hónapban. Az emelésből 2 millió 346 ezer fő részesült, egy főellátásra vonatkoztatva átlagosan közel 3 100 forinttal. Az 584 ezer kiegészítő ellátás átlagosan 900 forinttal emelkedett. Így az emelés összességében 2 millió 930 ezer ellátást érintett. Az egy ellátottra jutó emelés – a kiegészítő ellátások emelésének hatását is figyelembe véve – átlagosan 3 300 forint. A januári emelés éves szinten 91,5 milliárd forinttal növelte az Ny. Alap kiadását.

A makrogazdasági paraméterek várható alakulása az év során további, kiegészítő nyugdíjemelést tett szükségessé. A novemberben végrehajtott, januártól visszamenőleges hatályú 1,0 %-os emelés mértékét a nettó átlagkereset növekedésének a tervezettnél lényegében megfelelő alakulása mellett, a fogyasztói árindex terven felüli (várhatóan mintegy 6,5 %-os)

növekedése, illetve a nyugdíjas árindexnek az általános fogyasztói árindexnél magasabb értéke határozta meg. Ebben az esetben a várható nyugdíjas árindex és nettó keresetindex átlagához kell igazítani a nyugdíjemelést. A novemberi emelés – a törvényi rendelkezéseknek megfelelően – nem érintette a nyugdíjminimumok összegeit, de az együttfolyósítási összesség határ 2004. január 1-jei visszamenőleges hatállyal havi 50 150 forintra emelkedett.

A novemberi kiegészítő nyugdíjemelés éves szinten 15,4 milliárd forinttal növelte a nyugdíjkiadást, amelyből 12,8 milliárd forint a 10 hónapra járó visszamenőleges kifizetés összege, a fennmaradó közel 2,6 milliárd forint pedig a november és december hónapokra járó emelési összeg. A visszamenőleges nyugdíjemelés 2 millió 288 ezer ellátottat érintett, a főellátást tekintve átlagosan havi 500 forinttal. Az 590 ezer kiegészítő ellátás átlagosan 150 forinttal emelkedett. Összességében 2 millió 878 ezer ellátáshoz járt a kiegészítő nyugdíjemelés. Az egy ellátottra jutó emelés – a kiegészítő ellátásokat is figyelembe véve – átlagosan 560 forint volt.

A januári és a novemberi emelés együttesen 7,4 %-kal emelte a nyugdíjakat az előző évhez képest. A tényadatokat utólag megismerve megállapítható, hogy a kiegészítő emelésre csak minimális mértékben volt szükség, a tényleges bérindex 105,7 %-os és a nyugdíjas árindex 107,3 %-os értéke mellett. A két emelés együtt a nyugdíjak reálértékének megőrzését a reálbér csökkenése mellett is biztosította.

2004-ben méltányossági nyugdíjemelésre 750,0 millió forintos összeg, ezen felül a nyugdíjak méltányossági alapú megállapítására 150 millió forint volt fordítható. Az emelési keretből 50 millió forint átcsoportosításra került a méltányossági alapon történő megállapítás céljára. Méltányossági nyugdíj megállapításra 2 243 esetben került sor. A tényleges felhasználás az emelések vonatkozásában 696,0 millió, a megállapítások tekintetében pedig 191,7 millió forint volt. Méltányossági emelésből 41,5 ezer személy részesült, átlagosan 2 700 forint összeggel. A méltányossági nyugdíjemelés intézményének 2002-es visszaállítása a jelzett összegnél lényegesen *nagyobb mértékben* hatott a 2004. évi nyugdíjkiadásra. A nagyszámú 2002-2003. évi megalapozott kérelmek teljesítése csak úgy volt lehetséges, ha a teljesítés erősen koncentráltódott az év utolsó hónapjaira. Ilyen irányba hatott a 2003. évi előirányzat év végén történt módosítása is. Mindez azonban azt is eredményezte, hogy a 2004. évi előirányzathoz képest jóval nagyobb összegű lett a 2003-ban jóváhagyott emelések 2004-re áthúzódó hatása. (Az előirányzat csak az emelések tárgyévi kihatására vonatkozik.) Becslések szerint, a 2003. évi méltányossági emelések 2004-et terhelő – a növekményelszámolásban a cserélődés és összetétel-változás tételén megjelenő – többletkiadása mintegy 4 milliárd forint volt.

A nyugdíjkiadás előző évhez viszonyított növekedésében – mint minden évben – a nyugdíjemelés játszotta a legjelentősebb szerepet. 2004-ben a

nyugdíjemelések éves kiadásnövelő hatása összességében 107,6 milliárd forintot jelentett. Az emelésből eredő kiadás-növekedés éves szinten 7,3 %-os volt, amely – az évközi elhalálozások, egyéb ellátásmegszünések miatt – mintegy 0,1 %-ponttal alacsonyabb az éves szinten számított egyéni nyugdíjemelkedés 7,4 %-os mértékénél.

II. 2. 1. 3. További nyugdíjintézkedések

2004. novemberében sor került az özvegyi nyugdíjak emelésének második lépésére, amely a *sajátjogú nyugellátás mellett folyósított 25 %-os özvegyi nyugdíjat, valamint a legalább két árvaellátásra jogosult gyermek eltartására tekintettel járó özvegyi nyugdíjakat érintette*. A 25 %-os szint 30 %-ra történő emelése 20 %-os növekedésnek felel meg az 1,0 %-kal már megemelt nyugdíjakhoz viszonyítva. A 2004. október 31-ét követően újonnan megállapított ellátásokat pedig már eleve a 30 %-os mérték szerint kell kiszámítani.

A 20 %-os özvegyi nyugdíj mérték két lépésben megvalósult, 30 %-os szintre való emelése az emelések időpontjából adódóan az intézkedés évében csak kéthavi kiadással jelentkezett; lényegesen nagyobb (tíz-havi) az emelés következő évre áthúzódó hatása. 2004-ben kettős hatás érvényesült: a 2003. évi első ütem áthúzódó hatása és a második ütem tárgyévre jutó összege. A 2003-as intézkedés áthúzódó hatása 2004-ben 13,1 milliárd forint többletkiadást magyaráz meg, amely kiegészül a 2004. novemberi intézkedés kéthavi, 2,9 milliárd forintot jelentő kihatásával. Ez utóbbiból 533 ezer ellátás részére átlagosan 2650 forintos emelés valósult meg.

Ugyancsak folytatódott 2004-ben a 13. havi nyugdíj fokozatos bevezetése. 2003-ban a november havi ellátás egynegyedének kifizetésére került sor, 2004-ben ez a hányad már a november havi nyugdíj 50 %-a volt (2005-ben 75 %, míg 2006-ban 100 % lesz.) A 13. havi nyugdíj kifizetése a kiegészítő nyugdíjemeléssel és az özvegyi intézkedéssel már megnövelt havi ellátási összeg alapján történt. Az Országgyűlés évközi döntése értelmében a kifizetésre 2004-től évente két alkalommal kerül sor. 2004-ben az első részletet májusban, a második részletet novemberben folyósították. Külön előírás biztosította, hogy a második kifizetés az aktuális (a kiegészítő emeléssel is növelt) nyugdíj felének összegére egészítse ki az I. félévi „előleget”. (Vagyis a kiegészítő emelés, illetve az özvegyi nyugdíjemelés jelentette többletek pótlólag az első részlethez is hozzáadódtak.) Ennek hatása erősebb volt, mint az érintett létszám évközi fogyása, ezért a novemberi kiadás meghaladta a májusit.

A 13. havi nyugdíj bevezetésének 2. évében 65,5 milliárd forint *kifizetést* jelentett, szemben a 2003. évi 30,0 milliárd forinttal. A negyedhavi-ról félhavi összegre való áttérés megfelelt egy 2,0 %-os nyugdíjemelésnek; döntő részben ez biztosította a nyugdíjak 2004-es reálnövekedését. Az ellátás

átlagosan 28 700 forintot tett ki, s ez mintegy 2 300 forinttal emelte az egyhavi nyugdíjösszeget.

II. 2. 1. 4. Automatizmusok

A létszámváltozás, a kiegészítő ellátások számának változása és az összetétel-változás, cserélődés 2004-ben együttesen 12,2 milliárd forinttal növelte az Ny. Alap nyugdíjkiadását.

2004-ben az előző évhez képest 14 ezer fővel, 0,6 %-kal lett kisebb a létszám. A csökkenés üteme az előző évekkal közel azonosan alakult; a bázisévi 0,7 %-os csökkenéssel összehasonlítva a létszámfogyás minimális mértékben, 0,1 %-ponttal mérsékeltebb. A létszámcsökkenésből eredő kiadás-megtakarítás 8,2 milliárd forintot tett ki, amely 0,6 %-kal mérsékelte az Ny. Alap nyugdíjkiadását.

A létszám változása a különböző ellátási jogcímek vonatkozásában az alábbiak szerint alakult. Az öregségi nyugdíjasok száma 1 millió 637 ezer fő volt, ami 0,6 %-os csökkenésnek felel meg az előző évhez képest. A létszámalakulásban szerepet játszott, hogy az előrehozott korhatár 2003. évi emelkedése után 2004-ben ismét megnyílt a lehetőség egy új női korosztály (az 1947-ben születettek) számára az előrehozott öregségi nyugdíj igénybevételére. Ez a 2004-es átlagos létszámra azonban még csak részlegesen hat. A rokkantsági nyugdíjasok átlagos állományi létszáma 421 ezer fő volt, ami 0,8 %-kal haladja meg az előző évit. A hozzátartozói fő- és kiegészítő ellátások számának alakulásában ellentétes irányú tendencia figyelhető meg. A főellátásban részesülők létszáma (281 ezer fő) 2,6 %-kal csökkent, a kiegészítő ellátásban részesülők pedig 0,8 %-kal nőtt. Az itt leírt – két ellentétes – tendencia azzal magyarázható, hogy elsősorban a nők körében mind kevesebben vannak olyanok, akik saját jogú ellátásra *nem szereztek* jogosultságot, így az özvegyi ellátást egyre többen saját jogú nyugdíjuk mellett kapják. A kiegészítő ellátások számának növekedéséhez természetesen az is hozzájárult, hogy az 1998-as özvegyi nyugdíjreform alapján kiegészítő ellátásra a saját jogú nyugdíj összegétől függetlenül szerezhetnek jogosultságot az érintettek.

Az ellátottak létszámában és a kiegészítő ellátások számában végbement ellentétes irányú változások hatására *összesen* 7,4 milliárd forint megtakarítás keletkezett 2004-ben a nyugdíjbiztosítási ágazatban, ami 0,5 %-os kiadásmérséklődést jelent.

A létszámváltozás mellett az összetétel-változás és az állomány-cserélődés is jelentős hatást gyakorol a nyugdíjkiadásokra. 2004-ben ezek hatására – az előző évinél nagyobb mértékű – 19,7 milliárd forintos (1,3 %-os) kiadás növekedés következett be. Az állomány cserélődés alakulását nagymértékben befolyásolják a nyugdíj-megállapítási szabályrendszer következő lényeges elemei: a valorizációs kulcsok, a biztosítási járulékplafon, és a degresszió.

A 2004. évre alkalmazandó valorizációs kulcsok a 2002. évi 19,6 %-os országos nettó átlagkereset emelkedés mértékének megfelelően növekedtek, tehát az 1988-tól 1999-ig terjedő időszak szorzói 1,196-szeresei voltak az előző évi megállapításoknál alkalmazott szorzóknak. A 2000. évi keresetre vonatkozó valorizációs szorzó pedig a 2001. és 2002. évi nettó átlagkereset növekedés szorzata volt. Mivel a valorizációs többlet mértéke mintegy 10 %-ponttal magasabb volt, mint az állományra vonatkozó (a 13. havi nyugdíjrész hatását is tartalmazó) 9,6 %-os nyugdíjemelés, ez a cserélődésben jelentős kiadásnövelő tényezőként hatott.

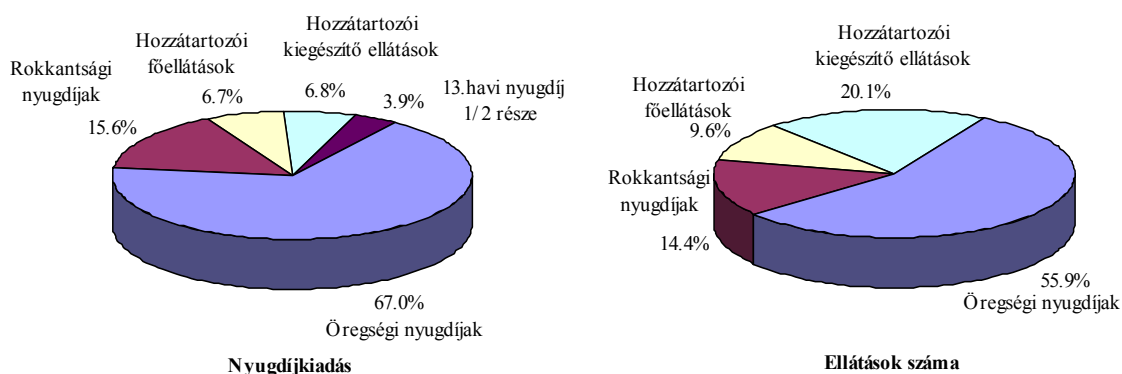
2004-ben a biztosítási plafon összege a tárgyévi tervezett országos bruttó átlagkereset háromszorosának megfelelő szinten került meghatározásra. Ennek megfelelően – a 2004-es költségvetési törvény alapján – a biztosítási plafon napi összege a 2003. évi 10 700 forintról 14 500 forintra emelkedett. A nyugdíj-megállapítás az 1992. óta érvényes valamennyi plafonösszeget „folyamatosan használja”, mivel a mindenkori plafont a beszámítási időszak éveire külön-külön kell alkalmazni. Így a korábbi alacsony befogadási szintek kedvezőtlen hatásai is érvényesülnek még, ugyanakkor a plafonnak az utóbbi 2 év alatt csaknem a duplájára emelkedő relatív szintje már a jelenben is, de a jövőben még fokozottabban emeli az induló nyugdíjszínvonalat. A plafon szintjének ez a jelentős ingadozása önmagában is aránytalanságokat hoz létre a különböző években megállapított nyugdíjak között.

2004-ben a degressziós sávok képzése a 2003. évi szabályozásnak megfelelően alakult. A sávhatárok 8 %-ponttal gyorsabban emelkednek, mint a nettó átlagkereset „keresztfélèves” indexe (2004-et illetően a 2002. II. félévében, illetve a 2003. I. félévében megvalósult keresetnövekedés), aminek hatására egyre kevesebben és egyre kevésbé érintettek a nyugdíj alapjául szolgáló átlagkereset degresszív beszámításában. Míg 2001-ben a megállapítások mintegy 30 %-ában került sor degresszív beszámításra, 2004-ben 16 % a degresszióval érintettek aránya.

II. 2. 1. 5. A főbb ellátás-csoportok 2004. évi jellemzői

Az Ny. Alapból finanszírozott ellátásoknak az egyes ellátáscsoportok közötti megoszlását az ellátások száma és a nyugdíjkiadás tekintetében a következő ábra szemlélteti.

A Nyugdíjbiztosítási Alapból finanszírozott ellátások 2004. évi megoszlása



1. A nyugellátások között a legnagyobb létszámú ellátáscsoportot az *öregségi nyugdíjak* jelentik. 2004-ben éves átlagban 1 millió 637 ezer fő részesült ilyen ellátásban. Az öregségi nyugdíjasok száma 1999-2000-ben érte el a csúcspontot: akkor 1 millió 668 ezer ellátott volt állományban. Azt követően évről-évre mérsékelt, de valamelyest gyorsuló ütemű csökkenés tapasztalható: 2001-ben 0,2, 2002-ben 0,4, 2003-ban 0,7, 2004-ben pedig 0,6 %-kal fogyott a létszám. A csökkenés a korhatáremelésre, illetve demográfiai tényezőkre vezethető vissza.

Az öregségi nyugdíjak havi átlagos összege (itt is és a továbbiakban minden átlagnyugdíj és kiadási volumen adatnál a 13. havi nyugdíj nélkül számítva) 2004-ben 57 250 forint volt (a korhatár alattiak említett két csoportjában ennél – részben számbavételi, technikai okokra is visszavezethetően – érzékelhetően magasabb). Az előző évhez képest az átlagnyugdíj 9,0 %-kal nőtt, ebből 7,4 %-ot tesz ki a két nyugdíjemelés, a különbség pedig a nyugdíjas állomány létszám-összetételének változásából, a cserélődésből adódik.

Az öregségi nyugdíj nyugdíjrendszeren belüli súlyát mutatja, hogy az erre a célra fordított 2004-es nyugdíjkiadás önmagában is meghaladja az ezer milliárd forintot: összege 1 124,8 milliárd forint volt. Ez 8,4 %-kal több az előző évinél. A kiadás a létszámcsökkenés miatt nőtt valamivel lassabban, mint az átlagnyugdíj. Az 1 098,0 milliárd forintos előirányzathoz képest 26,8 milliárd forintos, 2,4 %-os túllépés valósult meg.

2. Az Ny. Alap a *rokkant nyugdíjak* közül a korhatár fölöttiek ellátásait teljes körben, a korhatár alattiakét pedig a 100 %-os mértékben rokkantak (I. és II. csoportúak) ellátásaira kiterjedően finanszírozza.

A *korhatár fölötti* rokkantak döntő része, 298 ezer fő III. csoportú rokkant. Ellátásuk havi átlagos nagysága 51 400 forint, tehát lényegesen alacsonyabb, mint az öregségi nyugdíjasoké. (Az elmaradásban a rövidebb szolgálati idő mellett sok esetben az alacsonyabb átlagkereset is szerepet

játszik.) A korhatár fölötti I-II. csoportú rokkantak száma 43 ezer fő; az ő átlagos ellátásuk számottevően magasabb, 59 500 forint. A *korhatár alatti* I.-II. csoportú rokkantak (számuk 80 ezer fő) viszont – a súlyos rokkantságukhoz kapcsolódó többlet ellenére – átlagosan alig 49 600 forintos ellátásban részesülnek. (Az E. Alapból fedezett korhatár alatti III. csoportú nyugdíjak átlagos nagysága mintegy 47 150 forint.) Mindez komoly lemaradásnak minősíthető az öregségi nyugdíjakhoz képest és a rokkant nyugdíjak megállapítási szabályainak ellentmondásaira irányítja rá a figyelmet. Az átlagos rokkant nyugdíj növekedése 7,5 %, közel esik a két nyugdíjemelés 7,4 %-os együttes mértékéhez. Az állomány-cserélődés itt nem számottevő, esetenként negatív is lehet.

Az Ny. Alapból a rokkant nyugdíjakra fordított kiadás 2004-ben 261,9 milliárd forint volt. 2003-hoz képest a növekedés 8,4 %; ebben a nyugdíjemelésen túl a 0,8 %-os létszámbővülés hatása is megjelenik. A kiadás a 255,4 milliárd forintos előirányzatot 6,5 milliárd forinttal, 2,5 %-kal haladta meg.

3. Az Ny. Alapból finanszírozott *hozzátartozói főellátásokban* részesülők átlagos létszáma 2004-ben 281 ezer fő volt, amely folyamatosan, évi 2-3 %-os ütemben csökken. Ennek oka, hogy az özvegyek (ezen belül is elsősorban a nők) közül egyre többen jogosultak saját jogú ellátásra is, akik ezért a hozzátartozói ellátást kiegészítésként kapják, így kicsi az állomány „utánpótlása”. A hozzátartozói főellátások döntő többsége állandó ellátás, az ideiglenes özvegyi nyugdíjban részesülők 2004-es átlagos száma 12 ezer fő. (Ideiglenes nyugdíjjal csak rövid ideig, általában egy évig vannak állományban az ellátottak.) A korhatár alatti állandó özvegyi nyugdíjasok száma 23 ezer fő, míg a korbetöltöttként állandó ellátásra jogosultaké 140 ezer. Az árvaellátásban részesülők száma stabilan 107 ezer.

A hozzátartozói főellátások közül a korbetöltöttek nyugdíja a legmagasabb: 2004-es átlagos összege 37 800 forint volt. A korhatár alattiak átlagos ellátása ennél lényegesen kisebb (25 200 forint), ugyanis ebben a körben sokan a legalább két nevelt árvára tekintettel kapják az ellátást, s ilyenkor annak mértéke nem 50, hanem 25, 2004. novemberétől 30 % (az árvák 30-30 %-os mértékű árvaellátása emeli meg családi szinten a jövedelempótlás mértékét). Az árvaellátás átlagos havi összege 29 250 forint.

A *hozzátartozói kiegészítő ellátásban* részesülők nem növelik az ellátottak számát, hiszen őket a saját jogú ellátásban részesülők (öregségi, rokkantsági nyugdíjasok) között már számításba vettük. 2004-ben a kiegészítő ellátások száma 588 ezer volt. Ez a szám folyamatosan (bár lassuló ütemben) növekszik (1998-ban például még csak kerekén 500 ezer özvegyi kiegészítés létezett). A növekedés oka ugyanaz, mint amit a

hozzátartozói főellátások számának csökkenésénél jeleztünk: mind többen vannak a saját jogú nyugdíjra jogosultak, akik özvegyi ellátásukat kiegészítésként kapják.

A *kiegészítő ellátások* körében is csekély az ideiglenes özvegyi ellátások száma: 2004-ben átlagosan 27 ezer. Az ideiglenes özvegyi nyugdíj mindig 50 %-os szintű ellátás, ezért az ideiglenes özvegyi kiegészítő ellátások átlagos összege viszonylag magas, 36 400 forint. Az állandó özvegyi kiegészítések két csoportba sorolhatók. Az egyik: az ún. *egyesítési kiegészítések*, a másik pedig az ún. *együtfolyósított kiegészítések*. 2004-ben az egyesítési kiegészítések átlagos nagysága 18 100, az együtfolyósított kiegészítéseké pedig 14 900 forint volt.

Az Ny. Alap 2004-ben a *hozzátartozói ellátásokra összességében 226,7* milliárd forintot fizetett ki. A bázisév 198,3 milliárd forintos kiadásához viszonyítva a többletkiadás 28,4 milliárd forint, ami 14,3 %-os növekedést jelent.

A hozzátartozói főellátások *kiadás-növekedése* mindössze 2,7 % volt; ebben a létszám állandó csökkenése mellett megmutatkozik a csoportra jellemző negatív cserélődés is. Ezzel szemben a kiegészítő ellátások jelentik az ágazat legdinamikusabban emelkedő kiadási volumenét: a növekedés 28,7 % volt, míg az ellátások száma csak kismértékben emelkedett. Ezt nagyobb részben a 2003. évi özvegyi nyugdíjemelés 2004-re áthúzódó hatása, kisebb mértékben a 2004. évi intézkedés kéthavi többlete magyarázza.

A *hozzátartozói ellátások kiadása* a 226,3 milliárd forintos *előirányzatot* 0,4 milliárd forinttal, 0,2 %-kal lépte túl. A csekély többletfelhasználás két ellentétes irányú eltérés eredőjeként jött létre. A fő- és kiegészítő ellátásoknak külön törvényi előirányzatuk nincs, de a költségvetési javaslat számítási anyaga tartalmazza ezt a bontást. Ennek alapján megállapítható, hogy a hozzátartozói főellátások az előirányzatban alulbecsültek, a teljesítési adat a tervezettnél 4,4 milliárd forinttal nagyobb, a többlet 4,1 %-os. A hozzátartozói kiegészítő ellátásoknál ezzel szemben 4,1 milliárd forintos, 3,5 %-os megtakarítás mutatkozik.

II. 2. 1. 6. A nyugdíjak értékalakulása

A reálérték, relatív pozíció alakulása

2004-ben a gazdaságpolitika nem az életszínvonal további gyors emelkedését, hanem a már elért szint megőrzését, illetve csak kisebb ütemű további emelkedését tűzhetette ki célul. A *nyugdíjak értékmegőrzésében* sem folytatódhatott az utolsó három év kiugróan kedvező folyamata, hanem csupán a stabilitásra lehetett törekedni, illetve kisebb ütemű emelkedés követte az előző évek jelentős reálérték-növekedését. Az emelések

biztosították a nyugdíjak reálértékének megőrzését, a 13. havi nyugdíj többlete pedig a vásárlóerő emelkedését is lehetővé tette. Mivel az év során a reálbér csökkent, a *nyugdíjak reálérték-pozíciója a keresetek reálértékéhez viszonyítva* javult. A relatív pozíció javulása az utóbbi négy évben bekövetkező romlás után érvényesült.

A nyugdíjak reálértékének és relatív pozíciójának változása (%)

<u>Évek</u>	Fogyasztói árindex¹	Nettó átlagkereset növekedés	Nyugdíj- emelés²	Nyugdíjak reálérték- változása³	Nyugdíjak relatív pozíció- változása³
1990	28.9	21.6	22.0	-5.4	0.3
1991	35.0	25.5	25.6	-7.0	0.1
1992	23.0	21.3	20.0	-2.4	-1.1
1993	22.5	17.7	18.0	-3.7	0.3
1994	18.8	27.3	24.8	5.1	-2.0
1995	28.2	12.6	15.4	-10.0	2.5
1996	23.6	17.4	12.6	-8.9	-4.1
1997	18.3	24.1	19.5	1.0	-3.7
1998	14.3	18.4	21.6	6.4	2.7
1999	10.0	12.7	14.2	3.8	1.3
2000	9.8	11.4	11.2*	1.3	-0.2
2001	9.2	16.2	15.7*	5.9	-0.5
2002	5.3	19.6	15.6*	9.8	-3.4
2003	4.7	14.3	13.1	8.0	-1.1
2004	6.8/7.3	5.7	9.6	2.1	3.2
2004, ha 1989=100	1036.4/ 1041.3	1135.6	1075.5	103.3	94.3

¹ 2004-ben az általános és a nyugdíjas árindex.

² A nyugdíjemeléshez hozzászámítva a 13. havi nyugdíj bevezetésének hatását.

³ 2004-ben a nyugdíjak reálérték-változása a nyugdíjas árindexszel, a kereseteké az általános árindexszel számolva.

*A nyugdíjemelés mértékében megjelenik a 2000. évi 0,4 %-pontos és a 2001. évi 0,2 %-pontos, az évközi nyugdíjemelésnél visszamenőlegesen (1 hónapra) kifizetett összeghez járó ún. kamat hatása is.

Az *infláció* 2002-2003-ban kedvezően alakult: az ezredfordulós évek 10 % körüli értékéről 5 %-ra csökkent. 2004-ben a fogyasztói árindex emelkedett; elsősorban az Európai Unióhoz történő csatlakozással összefüggő szabályozó-változások által generált többlet-árnövekedés miatt haladta meg a 2002-2003-as alacsony értéket. Éves átlagos üteme 6,8 %, 1 ponttal magasabb, mint a tervezett. Kedvezőtlen volt, hogy az – elsősorban az ÁFA-kulcsok változása miatt bekövetkező – árnövekedés a nyugdíjasokat valamivel nagyobb mértékben (7,3 %) érintette, mint a lakosság egészét. A nyugdíjemelés azonban ezt a magasabb ütemet is ellentételezte. (A KSH 2002-től mutat ki külön nyugdíjas árindexet az általános mellett; a két index között érdemi eltérés először 2004-ben volt. A nagyobb eltérés miatt módszertanilag indokolt, hogy 2004-ben a reálbér-alakulást az általános, míg a

nyugdíjak reálérték-változását a sajátos nyugdíjas árindex alapján ítéljük meg.)

A nyugdíjas fogyasztói árindex számításánál a termékekhez és szolgáltatásokhoz a nyugdíjasok tényleges fogyasztására jellemző súlyarányokat kapcsolják. Három kiemelt termék-, illetve szolgáltatás-csoport (élelmiszerek, gyógyszerek, lakhatással kapcsolatos kiadások) aránya a nyugdíjas fogyasztói kosárban lényegesen magasabb (mintegy 60 %), mint az általános fogyasztói árindexben (ahol az 40 % körüli). Az eltérő fogyasztási szerkezetre tekintettel indokolt, hogy a reálnyugdíjak számbavételénél a nyugdíjasok fogyasztását jellemző árindex-mutatóra támaszkodjunk.

Várható, hogy az infláció, s ezen belül a nyugdíjas árindex is 2005-től visszatér a kedvező, alacsonyabb növekedési tartományba.

A nyugdíjak reálértékének változását a számításba veendő nyugdíjintézkedések (a nyugdíjak 2004. évi két emelése, valamint a 13. havi nyugdíj bevezetésének második lépése) és a fogyasztói áremelkedés aránya határozza meg. A januári nyugdíjemelés 6,3 % volt, a novemberi – egész évre visszamenőleges – pedig 1,0 %; a két emelés együtt 7,4 %-kal növelte a nyugdíjakat. A 13. havi nyugdíj fokozatos bevezetése második lépéseként a novemberi emeléssel már megnövelt nyugdíj újabb 1/4-e került kifizetésre. A negyedhavi nyugdíjtöbblet hatására az éves nyugdíjszint 2,0 %-kal emelkedett (2004-ben 12 és 1/2 havi kifizetés volt az előző évi 12 és 1/4 havi kifizetéssel szemben), így a két emelés és a 13. havi nyugdíj együttes hatása 9,6 %-os nyugdíj-növekedést jelentett. (A nyugdíjszint emelkedését az $1,063 \cdot 1,01 \cdot 12,5 / 12,25 - 1 = 9,6$ % képlet határozza meg). A 9,6 %-os nyugdíjemelkedés a fogyasztói árak nyugdíjasokra jellemző 7,3 %-os növekedése mellett a nyugdíjak 2,1 %-os reálérték-emelkedését eredményezte 2004-ben.

Érdemes azt is megemlíteni, hogy a 13. havi nyugdíj a fokozatos bevezetés időszakában, a következő években is éppen olyan hatású lesz, mint egy-egy nyugdíjemelés, tehát – ha más módon is (nem a havi, hanem az éves nyugdíjösszeget emelve), de – éppen úgy „beépül” a nyugdíj-színvonalba, mint a hagyományos emelések. Ez a járandóság azért tekinthető ebből a szempontból egyenértékűnek az emelésekkel, mert a bevezetését követően is a mindenkor megemelt nyugdíj összege kerül majd kifizetésre.

A nyugdíjasok helyzetét az elmúlt években más, a reálérték-emelkedésben figyelembe nem vett intézkedések is pozitívan befolyásolták. (Ilyen volt 2002-ben a 19 000 forintos egyszeri juttatás, amely azonban éppen egyszeri jellege miatt nem lett számításba véve a reálérték-alakulást meghatározó – 2002-ben növelő, 2003-ban csökkentő – tényezőként.) Jelentősen javította az érintettek helyzetét a 20 %-os mértékű özvegyi nyugdíj két lépésben 30 %-ra történt emelése 2003., illetve 2004. novemberétől. Tekintettel azonban arra, hogy ez az intézkedés nem a nyugdíjas állomány egészét, hanem egy

adott ellátásban részesülő csoportot érintett, hatását szintén megtévesztő lenne a nyugdíjak általános színvonal-emelkedéseként megjeleníteni.

A *reálérték* változását 1989. évtől vizsgálva látható, hogy – az 1994-es év kivételével – 1996-ig folyamatos és nagymértékű értékvesztés jellemezte a nyugdíjakat. A gazdasági fellendülés megkezdődésével párhuzamosan, 1997-ben a nyugdíjak reálértéke is kedvezőbb pozícióba kerülhetett és ez a tendencia azóta is folytatódott, 2001-2003 között pedig jelentősen fel is gyorsult. Ez alatt a három év alatt a nyugdíjak reálértéke 5,9 és 9,8, majd 8,0 %-kal emelkedett, ami együttesen 25,6 %-os vásárlóérték-növekedést eredményezett. Azonban ez is csak arra volt elegendő, hogy a reálnyugdíj-színvonal a hosszú visszaesés után 2003-ra ismét elérje az 1989-es szintet. A 2004. évi 2,1 %-os reálnövekedéssel a színvonal 3,3 %-kal került a 15 évvel korábbi fölé.

A reálbér 2001-2003. között kiugróan magas, 6,4 és 13,6, illetve 9,2 %-os növekedést ért el (3 év alatt 31,9 %-ot), 2004-ben azonban 1,0 %-kal csökkent. Az elmúlt négy év alatt a keresetek 30,6 %-os reálnövekedése így is meghaladja a nyugdíjak vásárlóerejének 28,2 %-os emelkedését. A vegyes indexálás feltételei mellett reálbér-növekedés esetén a nyugdíjak reálértéke is nő, de csak fele akkora mértékben, mint a kereseteké, ám egyúttal nő a bérdinamikától való elmaradás, a nyugdíjak lehetséges reálnövekedésből való kimaradása is. (Ezzel szemben, ha a reálbér csökken, a nyugdíjak vesztesége alacsonyabb, mint a béreké.)

2004-ben a nyugdíjak keresetekénél kedvezőbb reálérték-alakulását egyrészt a 13. havi nyugdíj eredményezte, amely 2,0 %-os reálérték-növekedést biztosított, másrészt a várható mutatókra alapozott novemberi nyugdíjemelés magasabb volt az utóbb megismert bér- és ár-tényadatokhoz tartozó értéknel, s így önmagában is elegendő volt a nyugdíjak reálértékének szinten maradásához.

A reálnyugdíjak reálkeresetekhez viszonyított értéke, a nyugdíjak *relatív pozíciója* a 2000-2003-ban bekövetkezett ismételt romlás után 2004-ben 3,2 %-kal javult, mert a keresetek reálértéke 1,0 %-kal csökkent, a nyugdíjaké viszont 2,1 %-kal emelkedett. A relatív értékvesztést jelző „nyugdíjolló” 1996-tól nyílt ki, s a bérekhez viszonyított elmaradás a vegyes indexálás alkalmazásával fel is gyorsult: a nyugdíj/kereset viszonyban 2003-ra halmozódott fel a legnagyobb elmaradás. Ha 100-nak vesszük a nyugdíjaknak a keresetekhez viszonyított 1989. évi pozícióját, az 1997-re 92,4 %-ra, 2003-ra pedig 91,4 %-ra romlott. A mutató 2004-re is csak 94,3 %-ra emelkedett.

A relatív nyugdíjszint alakulása

A nyugdíjak értékmegőrzésének fontos vizsgálati szempontja, hogy az *országos nettó átlagkereset havi összegéhez viszonyítva* a saját jogon szerzett nyugdíjak (jelen vizsgálatban az öregségi, valamint a korhatár feletti

rokkantsági nyugdíjak kiegészítő ellátások és egyéb járandóságok nélkül) egyhavi átlaga milyen arányt mutat. Ez az arányszám az ún. *átlagos relatív nyugdíjszint*, hazai viszonyok között elfogadható értéke a 60-65 %-os tartományra tehető. A mindenkori relatív nyugdíjszínvonal összefoglaló mutatója annak, hogy idős korban az aktuális nyugdíjak összességükben milyen mértékben képesek helyettesíteni, pótolni a foglalkoztatottak aktuális kereseti szintjét. A következő táblázat 1992-től mutatja be a jelzett tartalmú átlagnyugdíjat és az országos nettó átlagkeresetet, valamint az ezekből kiszámítható relatív nyugdíjszintet.

A teljes munkaidőben foglalkoztatottak nettó átlagkeresetéhez viszonyított átlagnyugdíj

Évek	Átlag-nyugdíj	Nettó átlagkereset	Relatív nyugdíjszint (Ft, %)
1992	9419	15628	60.3
1993	11271	18397	61.3
1994	14075	23049	61.1
1995	16262	25891	62.8
1996	18330	30544	60.0
1997	22022	38145	57.7
1998	26872	45162	59.5
1999	30667	50076	61.2
2000	34299	55785	61.5
2001	39962	64915	61.6
2002*	46474	77607	59.9
2003**	52931	88751	59.6
2004***	58724	93783	62.6

* A 19000 forintos egyszeri juttatás nélkül.

** A 13. havi nyugdíjként kifizetett összeg 1/12-ével együtt.
Ez az összeg az átlagnyugdíjból megközelítően 1100 forintot jelent.

*** A 13. havi nyugdíjként kifizetett összeg 1/12-ével együtt.
Ez az összeg az átlagnyugdíjból mintegy 2300 forintot jelent.

Az egyes éveket vizsgálva látható, hogy a relatív nyugdíjszint a 90-es évek első felében emelkedett, de 1996-1997-ben jelentősen visszaesett. 1998-1999-ben ismét javulás mutatkozik, a relatív nyugdíjszint az 1997. évi 57,7 %-ról 1999-re 61,2 %-ra emelkedett. A mutató szintje a következő két évben alig változott, 2002-2003-ban azonban ismét 60 % alá került, amit a nyugdíjemelési mértéknek a keresetdinamikától való elmaradása okozott. 2004-ben viszont hirtelen javulás következett, elsősorban annak hatására, hogy az előző évekhez képest alacsony volt a nettó átlagkereset növekedése, melynek mértékét a 2004-es két nyugdíjemelés önmagában is jelentősen meghaladta, a 13. havi nyugdíj 2004. évi többlete pedig jóval a kereseteké fölé emelte a nyugdíjak dinamikáját.

A relatív nyugdíjszint természetesen *összefügg* az előző pontban tárgyalt relatív nyugdíjpozícióval. Mindkettő a nyugdíjak és a keresetek viszonyát

vizsgálja. A relatív nyugdíjszint alakulása (csökkenése, növekedése, illetve annak mértéke) tendenciaszerű kapcsolatban van azzal, hogy a nyugdíjak relatív pozíciója az adott évben hogyan változott. Az együttmozgás azonban nem teljes, kisebb-nagyobb eltérések szükségszerűen előfordulnak, mivel a két mutató nem teljesen ugyanazt méri (például: a relatív nyugdíjszint alakulásában megjelenik a cserélődés hatása, a relatív pozíció mutatóban viszont értelemszerűen nem).

II. 2. 2. Nyugdíjbiztosítás egyéb kiadásai

Megnevezés	2003. évi teljesítés	2004. évi előirányzat	2004. évi teljesítés	millió forint	
				2004. évi telj. az előir. %-ában	2004. évi telj. a 2003.évi %-ában
Nyugdíjbiztosítás egyéb kiadásai	4 146,3	4 138,9	4 727,1	114,2	114,0
Egyéb kiadások	4 146,3	4 138,9	4 727,1	114,2	114,0
- ebből postaköltség	3 682,7	3 762,0	3 917,4	104,1	106,4
- ebből egyéb kiad.	463,6	376,9	809,7	214,8	174,6

A nyugdíjbiztosítás egyéb kiadásai 4 727,1 millió forintos teljesítése 14,2 %-kal meghaladja az előirányzatot, és 14 %-kal magasabb az előző évi összegnél. A jelzett értéken belül a nyugellátások megállapításához és folyósításához kapcsolódó kiadások részaránya a legnagyobb (83 %), ennek összege 3 917,4 millió forint, ami az előirányzatot 4,1 %-kal haladja meg, az előző évi értékhez képest pedig 6,4 %-os növekedést mutat. Az egyéb ellátási kiadások teljesítése több mint kétszerese az előirányzott összegnek. Ennek oka alapvetően az, hogy – e jogcím részeként – késedelmes folyósítás kamata címén, jelentős összeg (654,1 millió forint) került kifizetésre. Az átmeneti járadékban részesülők körében az öregségi nyugdíj jogosultság korhatárát illetően – alapvetően az öregségi nyugdíj korhatár emeléséről szóló 1996. évi LIX. törvény átmeneti rendelkezéseivel összefüggésben – a jogszabály értelmezése nem volt egységes, amelyet az időközbeni jogszabály módosítás is nehezített. Tekintettel a bírósági perek megnövekedett számára, valamint arra, hogy az állampolgári jogok országgyűlési biztosa is kifogással élt, 2004-ben hivatalból országosan felülvizsgálatra kerültek az ilyen, átmeneti járadékból öregségi nyugdíjra „átváltott” ügyek. Ezekre vonatkozóan a korábbi határozatok visszamenőlegesen módosításra kerültek, s egyidejűleg késedelmi kamat megfizetését is tartalmazták.

II. 2. 3. Vagyongazdálkodás kiadásai

millió forint

Megnevezés	2003. évi teljesítés	2004. évi előirányzat	2004. évi teljesítés	2004. évi telj. az előir. %-ában	2004. évi telj. a 2003.évi %-ában
Vagyongazdálkodás kiadásai	912,0	20,0	58,2	291,0	6,4
Ellátások fedezetére szolgáló vagyongazdálkodás kiadásai	912,0	20,0	58,2	291,0	6,4
Járuléktartozás fejében átvett vagyon	10,2	12,0	9,7	80,8	95,1
Egyéb vagyongazdálkodással kapcsolatos kiadások	3,2	8,0	48,5	606,3	1515,6
Postabank garanciális kötelezettségének teljesítése	898,6		0,0		

A vagyongazdálkodással kapcsolatos kiadások 2004-ben mindössze 6,4 %-át tették ki az előző évi értéknek, ugyanakkor az előirányzathoz képest a teljesítés csaknem háromszoros. A teljesítés összegén belül az Egyéb vagyongazdálkodással kapcsolatos kiadások részaránya volt a legnagyobb (83,3 %). Az előző évi teljesítéssel összehasonlítva, 2004-ben már nem jelentkezik a Postabank garanciális kötelezettségek teljesítése, amely a 2003. évi kiadások legnagyobb tételét adta.

II. 2. 4. Működésre fordított kiadások

A nyugdíjbiztosítási ágazat 2004. évi működési költségvetését, illetve annak végrehajtását alapvetően meghatározta az államigazgatási szervektől általában elvárt takarékoság és a kormányzat részéről megfogalmazott hatékonyság növelő intézkedések. Már az eredeti előirányzat is 3,4 milliárd forinttal alacsonyabb összeget tartalmazott a 2003. évihez képest, illetve az évközi zárolások, majd csökkentés 554,4 millió forinttal korlátozták a felhasználási lehetőséget. A források csökkenése mellett a feladatok növekedtek, (pl. EU csatlakozás, 53. heti nyugdíj, évi kétszeri nyugdíjemelés stb.), úgyszintén nőtt a hatékonyabb, színvonalasabb feladatellátás igénye is.

Működési célú kiadások

millió forint

Megnevezés	2003. évi teljesítés	2004. évi törvényi előirányzat	2004. évi teljesítés	2004. évi teljesítés az előir. %-ában	2004. évi telj.a 2003. évi %-ában
Személyi juttatás	10 854,5	10 433,7	11 306,1	108,4	104,2
Munkaadót terhelő járulékok	3 458,0	3 310,3	3 551,4	107,3	102,7
Dologi kiadás	6 208,4	5 126,0	5 649,0	110,2	91,0
Egyéb működési célú támogatás	103,4	50,0	96,6	193,2	93,4
Kamatfizetés	133,6	150,0	115,0	76,7	86,1
Intézményi beruházás	5 919,4	2 851,8	1 809,0	78,7	30,6
Felújítás	217,3	79,8	267,5	335,2	123,1
Kölcsönök	505,3	460,0	573,2	124,6	113,4
Összesen	27 399,9	22 461,6	23 367,8	106,7	85,3

Az Országgyűlés az Ny. Alap 2004. évi működési kiadásaira 22 461,6 millió forintot hagyott jóvá. Ebből a *központi hivatali szerv működésére* – amely magában foglalja az igazgatási szervek működési kiadásainak döntő részét is -16 700,9 millió forint, felhalmozási kiadásokra 2 911,9 millió forint, a Világbanki kölcsön kamat- és tőketörlesztésére 595,0 millió forint, az igazgatási szervek működési kiadásaira 1 904,5 millió forint, az EU-hoz való csatlakozás társadalombiztosítási nemzeti programjai és kormányzati feladataira 233,1 millió forint, az illetménygazdálkodásra elkülönített kiadásokra pedig 116,2 millió forint eredeti előirányzat állt rendelkezésre. A módosításokra és átcsoportosításokra felügyeleti engedélyek és saját hatáskörű rendelkezések alapján az előírásoknak megfelelően került sor. A jóváhagyott előirányzatból év közben két alkalommal a Kormány határozatainak megfelelően (össességében 554,4 millió forint) *csökkentés* történt, amely az intézményi beruházási kiadásokat érintette. A 2003. évi zárszámadási törvény és a 2004. évi költségvetési törvény az illetménygazdálkodás elkülönített előirányzatánál, illetve a költségvetési törvény az évközi nyugdíjmelés végrehajtásával összefüggő feladatokra, valamint a világbanki informatikai fejlesztés bankgarancia lehívásával összefüggő, jogerős bírósági határozatban meghatározott fizetési kötelezettségekre a folyamatos működési kiadásoknál lehetővé tette az előirányzat túlteljesülését.

Törvényi felhatalmazás alapján – az 1 376,5 millió forint túlteljesülésből – a rendkívüli nyugdíjmelés feladatainak végrehajtásával összefüggő kiadásokra, valamint az 53. heti nyugdíj kifizetésével kapcsolatos többletkiadásokra 398,8 millió forintot, a létszámcsökkentéssel összefüggő kiadásokra 228,4 millió forintot, a bankgarancia 2001. évi jogellenes lehívása és elköltése miatt az IDOM Rt. által indított választottbírói per elvesztése

következtében visszafizetésre 749,3 millió forintot fordított az ágazat. (Az Állami Számvevőszék a bankgarancia lehívása, illetőleg az összeg kezelése miatt – korábbi vizsgálata alapján – elmarasztalta az ONYF-et.)

A 2004. évi működési kiadások teljesítése **23 367,8** millió forint volt, amely a 2003. évinél 14,7 %-kal kevesebb. Ez tartalmazza az 1 956,0 millió forint előző évi előirányzat maradvány felhasználását is.

A működési kiadások legjelentősebb tételei a személyi juttatások és a munkaadót terhelő járulékok. Az előirányzat teljesítését és alakulását a köztisztviselői törvény változásával összefüggő 2003. évi béremelések áthúzódó hatása és a kormányzati létszámcsökkentés befolyásolta.

Az ágazat 2004. évi engedélyezett létszáma 4 205 fő. A létszámcsökkentésről szóló 1106/2003. (X. 31.) Kormány határozatban foglaltakat az ágazat végrehajtotta, amely összesen 210 főt érintett. A nyilvántartási, valamint a Fiumei úti üzemeltetési feladatok ellátására és az EU-hoz való csatlakozás feltételeinek biztosítására 52 fő többletlétszámot tartalmazott a 2004. évi költségvetés.

Az ágazatnak 2003. évi végi indítással 2004. évet érintően 210 fős létszámcsökkentést kellett végrehajtania. A létszámcsökkentés a központi hivatali szervnél az engedélyezett létszám 10 %-át, az igazgatóságoknál 4,5 %-át jelentette.

A létszámcsökkentés az ágazat működőképességét nem érintette. Az egyre bővülő és mind bonyolultabbá váló feladatok mellett azonban nagy kihívást jelentett, és komoly erőfeszítést igényelt a feladatok maradéktalan teljesítése. Ez sok esetben csak rendszeres túlmunka mellett volt biztosítható. Emellett, belső szervezési intézkedések (szervezeti felépítés megváltoztatása, vezetői szintek csökkentése, feladatok átrendezése) is történtek annak érdekében, hogy a feladatok a kevesebb létszámmal, az ügyfelek érdekeinek legkisebb sérelme nélkül, még megfelelő színvonalon kerüljenek teljesítésre. Az ágazat átlagos statisztikai állományi létszáma 4 082 fő, a záró létszám 3 970 fő volt.

(Az ágazati adatok megbontásra kerültek központi hivatali szerv, igazgatási szervek és központi kezelésű előirányzatokra.)

Központi hivatali szerv

A központi hivatali szerv működési kiadásainak összege 20 934,4 millió forint, amely tartalmazza az igazgatási szervek személyi juttatásait és annak járulékait, beruházási költségeit és informatikai kiadásait is. Ezen belül a személyi juttatások módosított előirányzata **10 752,8** millió forint, teljesítése 11 134,8 millió forint volt az engedélyezett túlteljesülés miatt, melynek összege 387,7 millió forint. Ezt figyelembe véve is csak 4,2 %-kal haladta meg a személyi juttatások összege a 2003. évit.

A személyi juttatások nagyságrendje meghatározta a munkaadókat terhelő járulékok előirányzatainak teljesítését. A módosított előirányzat 3 390,0 millió forint, a teljesítés 3 514,0 millió forint, a túlteljesülés 124,1 millió forint.

A dologi kiadások 3 525,5 millió forintos módosított előirányzatával szemben a teljesítés 3 503,5 millió forint, amely kevesebb a 2003. évinél. Az összeg tartalmazza a bankgaranciák jogellenes lehívása miatt indult per elvesztése következményeként kifizetett 749,3 millió forint (túlteljesülés) kötelezettséget is. E nélkül 21 %-kal kevesebb a 2004. évi dologi kiadás a 2003. évinél. A dologi előirányzatok felhasználása nagyobb részt az intézmények üzemeltetésére, kommunikációs kiadásokra, igénybevett karbantartási szolgáltatásokra, készlet beszerzésekre, a papír, irodaszer költségekre, épület bérleti díjakra stb. történt.

A felújítási kiadások 285,2 millió forintos módosított előirányzatából 266,7 millió forint teljesült. Több megyei igazgatóságon építészeti és épületgépészeti átalakítási, felújítási munkák végzésére és elektromos hálózat felújítására került sor (NYUFIG, észak-magyarországi igazgatóságok és kirendeltségeik, Heves, Fejér, Békés, Győr-Moson-Sopron, Bács-Kiskun, Szolnok megyei igazgatóságok és kirendeltségeik). A dél-magyarországi nyugdíjbiztosítási igazgatóságok és területi egységeinél megkezdett építészeti és gépészeti munkák 2005-ben fejeződnek be.

A beruházási kiadások módosított előirányzata 2 826,1 millió forintos összegével szemben a teljesítés 1 765,0 millió forint, e kiadásokból döntően informatikai beruházások, és a Fiumei úti épület rekonstrukciójának befejező munkálatai, rendeltetésszerű használatba vétele (berendezések, telefon-alközpont, ügyfélhívó, épületinformációs rendszer, stb.) valósultak meg. A kötelezettség-vállalással terhelt maradvány 1 055,3 millió forint, melynek több mint 90 %-a informatikai fejlesztéshez kapcsolódik. A kormányhatározatokkal elrendelt zárolás, *csökkentés* (554,4 millió forint) e kiemelt előirányzatnál történt.

A Kölcsönök eredeti előirányzata 460,0 millió forint volt, amelyből a világbanki kölcsön tőketörlesztése 445,0 millió forintot, a dolgozói lakáskölcsönök összege pedig 15,0 millió forintot tett ki. Az eredeti előirányzat intézményi hatáskörű (115,6 millió forint) előirányzat módosítással 575,6 millió forintra növekedett. A dolgozói lakáskölcsönök összegét belső átcsoportosítással, valamint a korábbi kölcsönök törlesztésének visszaforgatásával az ágazat 130,6 millió forintra növelte. A dolgozók részére adott munkáltatói lakástámogatás igénybevételére 83 db kérelem érkezett, melyből kölcsönben részesült 71 fő, az elutasított kérelmek és a visszaléptettek száma együttesen 12 fő volt. Világbanki hitel tőketörlesztése címén 439,0 millió forint kifizetése történt meg, ami az előirányzat 98,7 %-ának felel meg.

A Világbanki hitel felvételhez kapcsolódó kamatfizetés 115,0 millió forint volt, ami az eredeti előirányzat (150,0 millió forint) 76,7 %-át teszi ki.

A fentiek szerint a Világbanki hitel tőketörlesztésére és a kapcsolódó kamatfizetésre előirányzott 595,0 millió forintból 554,0 millió forint, az eredeti előirányzat 93,1 %-a került felhasználásra.

A Fiumei úti épület rekonstrukciója az ágazat elmúlt időszak legjelentősebb beruházása volt. 2004. április hónapban kezdték meg a Fővárosi és Pest Megyei Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság dolgozói a négy bérleményből ütemterv szerinti visszaköltözést a felújított épületbe. (A felújítás befejezését 2003. december 31-re tervezték, ennek ellenére az ONYF 8-10 évre kötött bérleti szerződést az Igazgatóság dolgozóinak elhelyezésére.) A korszerű épületgépeszeti technológia, kommunikációs és informatikai eszközök biztosítják, hogy a fővárosban is a kor színvonalának megfelelő ügyfélbarát tevékenység feltételei megteremtődjenek. Itt történik országosan az EU-s és a nemzetközi nyugdíjügyek intézése, az általános nyugdíjfeladatok mellett. 2004. évben a tényleges beruházási kiadás az eredetileg tervezett 1 107,2 millió forinttal szemben a saját forrásokból 2003. évben történt megelőlegezésnek köszönhetően 847,9 millió forintban, a rekonstrukcióval összefüggő dologi kiadás 128,1 millió eredeti előirányzat helyett 603,2 millió forintban realizálódott. A 2002. áprilisában - az építkezés idejére - hosszútávra (8-10 év) bérelt irodák szerződésének felbontására, a kiadások csökkentése érdekében az ágazat vezetése intézkedett. Így a fizetési kötelezettség 2012. helyett 2006. XII. 31-ével megszűnik. A megállapodás eredményeként az összes fizetési kötelezettség 2 294,9 millió forintról 620,3 millió forintra csökkent.

Az informatikai és a nyilvántartási rendszer fejlesztéseire 1 621,4 millió forintos eredeti előirányzattal szemben az előirányzat maradvány bevonásával és évközi átcsoportosításokkal a módosított előirányzat összege 3 849,7 millió forint, melyből 2 947,5 millió forint felhasználása történt meg, 2 147,1 millió forint dologi kiadásokra és 800,4 millió forint felhalmozásra. Kötelezettség vállalással terhelt maradvány összege a túlteljesíthetőség figyelembe vételével 1 652,2 millió forint.

Az ágazat szakmai feladataihoz igazodó, azt kiszolgáló és segítő, a jogszabályokban bekövetkező változásoknak megfelelő informatikai rendszerek, eszközök biztosítása a beszámolási időszakban is kiemelt feladat volt. A folyamatos, biztonságos, működéshez nemcsak a szinten tartás, hanem a megfelelő mértékű fejlesztés is feltétlenül szükséges.

A feladatok ellátása során alkalmazott informatikai rendszerekben a beszámolási időszakban további fejlesztések, előrelépések történtek.

A nyugdíj-megállapítási ügyviteli rendszerben (NYUGDMEG) a jogszabály-változásoknak, az alkalmazók igényeinek, illetve a 2004. december 1-jétől hatályos szervezet-korszerűsítésnek megfelelően folytatódott a továbbfejlesztés. Lehetővé vált az országos előzményezés. Elkészült a nyugdíj nyomtatványok előállítására szolgáló új alkalmazás, a NYOMTATVÁNY program, melynek oktatásra és országos telepítése megtörtént.

A nyilvántartási (KELEN) rendszerben megkezdődött az adatbázis adattisztázási folyamat. Folyamatosan történik a BM-EVIG rendszerből kapott új egyéni vállalkozói adatok betöltése a KELEN foglalkoztatói adatbázisába. Elkészültek a 2004-es adatszolgáltatási időszak regisztrációs és adatbefogadási funkciói, kiadásra került a 2004. évi foglalkoztatói program.

A számítógépes nagyrendszerek folyamatos működtetése, stabilitásának biztosítása megköveteli az informatikai eszközpark karbantartását, bővítését, korszerűsítését. 2004-ben folytatódott az előző évben elindított korszerűsítési program, melynek keretében 2550 db munkaállomás, 1250 db monitor, 150 db multifunkcionális nyomtató beszerzésére került sor. Megtörtént a megyei igazgatóságokon működő szerverek megújítása, valamint a KELEN rendszer működéséhez szükséges szerverek cseréje.

Az informatikai dologi kiadások a rendszerek üzemeltetésével, működtetésével, a programok fejlesztésével és az eszközpark fenntartásával kapcsolatosak.

A NYUFIG-ban a zökkenőmentes működés biztosítására „Szoftverek rendszerfejlesztése, karbantartása, rendszerfelügyelet a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság eszközeinek karbantartása” tárgyban közbeszerzési eljárás keretében szerződést kötöttünk. Központi szervereket hatékonysági és gazdaságossági megfontolások alapján bérleti konstrukcióban működteti az ágazat.

Igazgatási szerverek

Az igazgatási szerverek működési kiadásainak összege 2 433,4 millió forint. Az ágazat 20 igazgatási szerve – 19 megyei igazgatóság és a NYUFIG – önállóan gazdálkodó költségvetési szerv. Az igazgatóságok működéséhez és a zavartalan feladatellátáshoz szükséges dologi kiadást, valamint a nem bérszámfejtésen kifizetésre kerülő személyi juttatást és kapcsolódó járulékot az 5.2. Igazgatási szerverek alcím tartalmazta. A bérszámfejtésen keresztül bonyolódó kifizetések a Központi hivatali szerv pénzforgalmában jelentek meg.

A személyi juttatás kiadása a 176,9 millió forintos módosított előirányzattal szemben 171,3 millió forint. Az alcímen a nem bérszámfejtésen keresztül rendezendő tételek (napidíj, helyi bérlet, stb.) kerültek kifizetésre. A

kapcsolódó munkaadókat terhelő járulékok módosított előirányzata 48,7 millió forint, teljesítés 37,4 millió forint.

Az igazgatási szervek dologi előirányzatai a feladatellátáshoz szükséges működési kiadásokra, az épületek üzemeltetésére nyújtanak fedezetet. A dologi kiadások 2 276,4 millió forintos módosított előirányzatából 2 145,5 millió forint felhasználása történt meg.

Az igazgatási szervek 34,4 millió forintot fordítottak pénzeszköz átadásra. Beruházási, felújítási kiadásaik az ágazaton belül minimálisak, a 47,5 millió forintos módosított előirányzattal szemben 44,8 millió forintra teljesültek.

Központi kezelésű előirányzatok

Az Illetménygazdálkodás elkülönített előirányzata 1 16,2 millió forint szolgált részbeni fedezetéül a 2003. évi létszámleépítés áthúzódó kiadásaira. A felmerült kiadások összege 344,6 millió forint. Az eredetileg jóváhagyott összeg növelésére törvényi felhatalmazás alapján, túlteljesülés engedélyezésével került sor. A teljesítés a 2003. és 2004. évi létszámcsökkentés tárgyévi kiadásait fedezte.

Az EU csatlakozás társadalombiztosítási nemzeti programjaira és kormányzati feladataira a költségvetési törvény 233,1 millió forintot biztosított a nyugdíjbiztosítási ágazat részére, az előző évi maradvánnyal kiegészítve 258,3 millió forint állt rendelkezésre. A jóváhagyott keretből került finanszírozásra az EU-s ügyek intézéséhez, szakmai irányításához szükséges létszám felvétele, a szakmai képzés gyors megszervezése, az új munkahelyek kialakításának, működtetésének költségei, a nemzetközi nyugdíj-elbírálási szoftver specifikáció elkészítése, a kibővült külföldi szakmai kapcsolatok ápolása, különféle, a csatlakozással összefüggésben szükséges kiadványok megjelentetése, stb.

A központi kezelésű előirányzatok év közben a felhasználás helyére átcsoportosításra kerültek.

Az ágazatnak 2004. évben 2 167,1 millió forint előirányzat maradványa képződött – *ebből 150,5 millió forint az igazgatási szerveknél* –, melyből 2 126,0 millió forint kötelezettségvállalással terhelt. A maradvány döntő része, 1 076,5 millió forint megkezdett, illetve közbeszerzési pályázatokkal megindított épület felújítási és beruházási, valamint informatikai beruházási feladatokhoz kapcsolódik. A dologi kiadások maradványának meghatározó része, 684,2 millió forint az informatikai feladatok teljesítésével összefüggésben keletkezett. További 365,3 millió forint a folyamatos működési kiadások kötelezettség-vállalással terhelt maradványa különböző kiemelt előirányzatokon.

III. A Nyugdíjbiztosítási Alap ellátási és működési szektorának mérlegtageozódása és egyes tételeinek alakulása

III. 1. Az Ny. Alap ellátási vagyonának alakulása

ESZKÖZÖK

Az eszközök éves záró állománya 58 711,4 millió forint, amely azonos a forgóeszközök összegével. A növekedés az előző évhez képest 3 665,2 millió forint, mértéke 6,7 %.

A készletek a beszámolási időszakban jelentős mértékben 64,9 millió forinttal növekedtek, így az év végi összegük 160,1 millió forint. Ez az összeg tartalmazza a követelés (járuléktartozás és korengedményes nyugdíjartozás) fejében, értékesítési céllal átvett készletek állományát. A korengedményes nyugdíjartozás fejében átvett eszközök nem az Ny. Alapot illetik meg mivel a központi költségvetés a korengedményes nyugdíj hiányát megtérítette, és minden évben megtéríti az NY. Alap részére, így lépéseket tettünk annak érdekében, hogy ezek a vagyonelemek a központi költségvetés mérlegébe kerüljenek átadásra. A készletek állomány növekedése, az egyéb részesedések, készletek közé történő átsorolása miatt következett be, az év végén újabb értékvesztés nem került elszámolásra, így az értékvesztés összege 1 millió forint.

A forgóeszközök meghatározó tétele a követelések értéke, mely 53 380,6 millió forint. Az előző évvel az összehasonlítva 2 693,1 millió forintos növekedést mutat, a végleges APEH leltár és az értékvesztés lekönyvelése után.

A követelések legnagyobb tétele az adósállomány, melynek összege 50 828,8 millió forint. Az adósállomány jelentős részét a járulékadósok állománya képezi, egy kisebb részét pedig a NYUFIG-nál és a megyéknél elszámolt egyéb járulékjellegű tartozások állománya. Az adósok állománya 123 186,7 millió forint, melyet a 72 357,9 millió forint összegben elszámolt magas összegű értékvesztés összegével csökkentve állítottunk a mérlegbe.

A 249/200. (XII. 24.) Korm. rendelet 31/A. §-a alapján változott a járulék jellegű követelések értékelésének módja. A követeléseknél elszámolt értékvesztés az alábbiak szerint alakult:

Megnevezés	2003. év		2004. év	
	Követelés	Értékvesztés	Követelés	Értékvesztés
Adósállomány	103 499,2	53 985,3	123 186,7	72 357,9

Az – APEH által meghatározott – értékvesztés 2003-ban az adósállomány 52,2 %-a, 2004-ben pedig 58,7 %-a volt. A bruttó adósállomány több mint 19 %-kal, az értékvesztés állománya több mint 34 %-kal nőtt.

A beszámolási időszak végén a követelésállomány összetétele: áruszállításból, és szolgáltatásból a követelés 0,3 millió forint, az adósok könyv szerinti értéke 50 828,8 millió forint, az egyéb követelések értéke 2 551,5 millió forint, melynek jelentős részét az APEH-hoz időszak után beérkezett befizetések követelésként történő beállítása okozott.

A járulék és korengedményes nyugdíj tartozás fejében átvett értékpapírok, részesedések könyvszerinti 59,0 millió forintos értéke az előző évihez viszonyítva 67,7 millió forinttal csökkent, melynek jelentős része a készletek közé történő átsorolásból, kisebb része pedig a 17,0 millió forint összegű értékvesztés elszámolásából adódott.

A pénzeszközök állományértéke 2003. év végén 2 777,0 millió forint, ez a beszámolási időszakban 623,2 millió forinttal növekedett, így a záró állomány értéke 3 400,2 millió forint. A pénzeszközök között az Alap kezelője a kincstári számlák és a pénztárak tételeit tartja nyilván.

Az egyéb aktív pénzügyi elszámolások beszámolási időszak végi állománya 1 711,5 millió forint, mely az előző évhez képest 351,7 millió forinttal nőtt. Itt tartjuk nyilván a nem a nyugdíjbiztosítási alap terhére finanszírozott, megtérítendő elszámolások állományának összegét.

FORRÁSOK

A források záró állománya 58 711,4 millió forint, amely jelentős részben a rövidlejáratú és egyéb kötelezettségek magas összegéből (109 146,3 millió forint) valamint a saját tőke (-45.407,7 millió forint) és a tartalékok (-5.027,2 millió forint) negatív állományának összegzéséből adódik.

A saját tőke év végi állományának alakulására az eszközökben és forrásokban lezajlott változások gyakorolnak hatást.

A költségvetési tartalékok záró állománya – 5 027,2 millió forint, mely a kiadási többlet és a bevételi lemaradás 2004. évi változásának eredménye. Az előző évi záró állomány összege – 4 745,8 millió forint volt.

Hosszú lejáratú kötelezettsége az előző évihez hasonlóan az idén sem volt az Alapnak.

A rövidlejáratú kötelezettségek állománya az előző évihez képest jelentős összegű növekedést mutat. Ez a növekedés a magas összegű rövidlejáratú hitelállomány összegéből adódik, melynek összege 77 500,6 millió forint, az előző évhez viszonyítva 213,3 %-kal emelkedett, ami az Alap hiányának finanszírozásából adódott. A túlfizetés állomány értékének

21 000,8 millió forintos összege az előző évhez képest 7,8 %-os csökkenést eredményezett.

Az egyéb passzív pénzügyi elszámolások előző évi összege 10 138,9 millió forint, mely az előző évi 8 882,6 millió forintos állományhoz viszonyítva 1 256,3 millió forint összegű, 14,1%-os növekedést mutat.

III. 2. Az Ny. Alap működési vagyonának alakulása

ESZKÖZÖK

Az eszközök éves záró állománya 19 997,6 millió forint, az előző évhez mérten 1,94 %-kal (380,3 millió forinttal) nőtt az alábbi tételek 2004. évi változásának következményeként.

Az eszközök legnagyobb hányadát (86,3 %) a befektetett eszközök képviselik 17 253,0 millió forinttal, melynek összetételét a következők határozzák meg.

Az immateriális javak értéke 253,0 millió forint, amely 691,5 millió forinttal alacsonyabb összegű, mint a 2003. évi záró állomány. A változást a vagyoni értékű jogok 4,0 millió, a szellemi termékek 779,5 millió forint értékcsökkenése, illetve egyéb változás 41,2 millió forint mellett, a beszerzésre fordított 129,2 millió forint összege eredményezte.

Tárgyi eszközök (ingatlanok, gépek berendezések, beruházások stb.) záró állománya 16 753,4 millió forint, az előző évihez képest a növekedés 573,3 millió forint. Az állományváltozásban meghatározó volt a Fiumei úti épület rekonstrukció befejezésének (ingatlan és gép berendezés felhalmozási kiadások) pénzügyi hatása mellett, a megyei igazgatóságok kisebb nagyságrendű ingatlan felújítási kiadásai. A növekedésben jelentős nagyságrendet képezett a gépek, berendezések 2004. évi változása, amelyet a számítástechnikai géppark korszerűsítése (cseréje) okozott. A változást a 10 093,3 millió forint növekedés és az elszámolt értékcsökkenés 340,4 millió forint, valamint egyéb állományváltozás 8 999,7 millió forint összege eredményezte.

A befektetett pénzügyi eszközök értéke 64,1 millió forinttal növekedett, záró állománya 246,6 millió forint. A tétel tartalmazza a dolgozóknak lakásépítési és vásárlási támogatásként adott egy éven túl visszafizetendő kölcsönöket.

Az eszközök 13,8 %-át a forgóeszközök 2 744,6 millió forintja tette ki. Főbb tételei a következők:

A készletek záró állománya 117,0 millió forint, amelyet az előző évhez képest a raktárban tárolt anyagok 4,0 millió forint értékű növekedése eredményezett.

A pénzeszközök év végi állománya 2 313,2 millió forint, mely a forgóeszközök legnagyobb részét, 84,3%-át alkotja. E tétel tartalmazza a működési költségvetés igazgatási szerveinek pénzforgalmát, amely 1997-től a Magyar Államkincstárnál vezetett Kincstári keretszámlán bonyolódik, záró állománya 2 279,0 millió forint. A záró pénzüsszeg tartalmazza a tárgyévi előirányzat maradvány 2 167,1 millió forintját is. Az idegen pénzeszközállomány 51,6 millió forinttal csökkent, záró állománya 34,2 millió forint, itt mutatja ki az ágazat a lakásépítés és vásárlás munkáltatói támogatás összegét.

Az egyéb aktív pénzügyi elszámolások 2004. évi záró állománya 194,5 millió forint. Az aktívák között szerepelnek azon függő-átfutó-kiegyenlítő kiadások, amelyek teljesítése költségvetési szempontból nem a tárgyévet érinti. A beszámolási időszakban a csökkenést (84,4 millió forint) befolyásolta a végrehajtott létszámcsökkentés még finanszírozásra nem került kiadási összege is, amely miatt az állomány nem csökkent. A függő tételek véglegesen a 2005. évben kiadásként kerülnek elszámolásra. A függő állomány csökkenését befolyásolta még a korábbi évek, illetve a tárgyévi tételek pénzforgalmi rendezése is.

FORRÁSOK

A források éves állománya 19 997,6 millió forint. Legnagyobb hányadát a saját tőke képviseli, a fennmaradó összeg a tartalékokból, valamint a kötelezettségekből tevődik össze.

A saját tőke állománya: 15 668,2 millió forint, a források 78,4 %-a. A növekmény 257,1 millió forint, amely lényegében a tőkeváltozások eredménye. Ennek okai az eszköz oldalon már részletezett befektetett eszközök és forgóeszközök változásainak hatása a forrásokra.

A tartalékok 2 167,1 millió forint összegének kialakulását a tárgyévi kiadási megtakarítás és a többletbevétel határozta meg. A tartalékok összege megegyezik a tárgyévi előirányzat maradvány összegével, amely az előző évhez képest 211,1 millió forinttal növekedett. A maradvány kialakulását kormányzati intézkedések is befolyásolták.

A kötelezettségek állománya 2 162,3 millió forint, mindössze 10,9 %-a a források összegének. Ebből hosszú lejáratú kötelezettség 956,6 millió forint, (előző évi 1 498,6 millió forint) amely a világbanki hitel törlesztő részlete, csökkenését a 2004. évi törlesztő részlet kifizetése eredményezte. A rövid lejáratú kötelezettségek állománya 899,4 millió forint (az előző évi 705,9 millió forint), e tételek között került elszámolásra az áruszállításból és szolgáltatásból adódó fizetési kötelezettség, valamint a 2005. évre esedékes világbanki hitel törlesztő részlete.

Az egyéb passzív pénzügyi elszámolások záróállománya 306,3 millió forint, az előző évhez képest a növekmény 260,6 millió forint. E tételnek egy része a 2004. évi létszámcsökkenés miatti decemberi (hóközi) kifizetés munkavállalótól levont tételeinek 2005. január havi esedékességgel átutalandó összegeivel kapcsolatos. A növekedés legnagyobb részét azon ingatlanértékesítés pénzforgalmi tétele okozta, amelyet az értékesítés peres eljárás alá kerülése miatt – a per kimenetelének bizonytalansága miatt – nem lehetett végleges bevételként elszámolni.

Összefoglalva, a működési eszköz-forrás állomány 19 997,6 millió forintra, 1,94 %-kal, – 380,3 millió forinttal – növekedett az előző évhez képest.

IV. Nem a Nyugdíjbiztosítási Alapból finanszírozott ellátások 2004. évi alakulása

A nyugdíjbiztosítás igazgatási szervei által megállapított és folyósított, de nem az Ny. Alapból finanszírozott ellátások összege 2004-ben 139 075,5 millió forint volt, 8,7 %-kal magasabb az előző évinél. A fenti összegből 119 720,0 millió forint a központi költségvetésből finanszírozott ellátásokhoz, 19 344,8 millió forint az egyéb forrásból finanszírozott ellátásokhoz, 10,7 millió forint pedig az előző évi elszámolások rendezéséhez kapcsolódó kiadás. A központi költségvetésből finanszírozott ellátások a jövedelempótló és -kiegészítő szociális támogatások, valamint a pénzbeli kárpótlás és a Párizsi Békeszerződés alapján folyósított ellátások kiadásait tartalmazzák. (Az előbbi finanszírozója az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium, az utóbbié pedig a Pénzügyminisztérium.)

A jövedelempótló és -kiegészítő szociális támogatások kiadása 112 604,0 millió forint volt, amely 1 921,4 millió forinttal az előirányzat alatt marad. Az előirányzathoz képest összességében mutatkozó megtakarítás az alábbi tényezők hatásának eredménye.

A megváltozott munkaképességűek járadékai, a bányásznyugdíjak, valamint a mezőgazdasági járadékok kiadásai esetében az előirányzathoz képest túlteljesülés következett be, amely a megváltozott munkaképességűek járadékainak kiadásainál 2 210,0 millió forint, a bányásznyugdíjak kiadásainál 733,3 millió forint, a mezőgazdasági járadékok kiadásai esetében pedig 370,3 millió forint. A többi ellátást tekintve a tényleges kiadások elmaradtak az előirányzattól, legjelentősebb mértékben, 3 248,9 millió forinttal a politikai rehabilitációs és más nyugdíj kiegészítések esetében. A fenti ellátási kiadások összege 5,6 %-kal haladja meg az előző évi (106 634,1 millió forint) teljesítést. E változásban az egyéb hatások mellett elsősorban az játszott szerepet, hogy az ellátottak száma ugyan 3,8 %-kal csökkent a 2003. évihez képest, ezt azonban ellensúlyozta a 2004-ben két alkalommal – együttesen 7,4

%-os mértékben – végrehajtott nyugdíjmelés, valamint a 13. havi ellátások növekedése.

A bevételek, amelyek összege 112 559,4 millió forint, 44,6 millió forinttal maradnak el a kiadásoktól, ebben az ellátási körben ez a hiány a zárszámadás keretében kerül rendezésre.

A Pénzbeli kárpótlás kifizetése 4 791,5 millió forint összeget tett ki, amely 658,5 millió forint megtakarítást mutat az (5 450,0 millió forintos) előirányzathoz képest. A Párizsi Békeszerződés alapján folyósított életjáradékok kiadása 2 324,6 millió forint volt, amely 375,4 millió forinttal alatta marad az előirányzat (2 700 millió forint) összegének. A pénzbeli kárpótlás kiadásai 0,6 %-kal kisebbek a 2003. évi kiadásoknál, a Párizsi Békeszerződés alapján folyósított életjáradékok kiadásai pedig 2,5%-kal magasabbak. Utóbbi ellátásnál a 2003. évi CVIII. törvény 200,0 millió forint értékű további keret életjáradéokra váltására adott módot, amely még 2004-ben is lehetőséget adott új ellátások megállapítására. Az ellátottak száma mindkét ellátás esetében csökkent (9,8, illetve 2,9 %-kal), viszont mind a pénzbeli kárpótlás alapösszegének, mind a Párizsi Békeszerződés alapján folyósított életjáradékok összegének emelésére sor került az év folyamán. E két ellátás esetében a bevételek összege együttesen 7 116,3 millió forint, amely 290 ezer forinttal meghaladja a kiadásokat. Ez az összeg a zárszámadás keretében az Ny. Alap részéről visszautalandó a központi költségvetésnek.

A „rég”i korengedményes nyugdíj 2004. bevétele 4,9 millió forint volt, amelynek a központi költségvetés részére történő átadására a 2000. évi CXIX. tv. 21. § b) pontjában előírtakra tekintettel a zárszámadás keretében kerül sor. A „rég”i korengedményes nyugdíj „behajtható” adósállományának APEH részére történő átadása a Magyar Köztársaság 2001. és 2002. évi költségvetésének 2001. évi végrehajtásáról szóló 2002. évi XL. törvény 19. §-a alapján végrehajtásra került, így 2003. évtől az ebből keletkező bevételek kezelését már az APEH végzi. A NYUFIG bevétele az átadás során behajthatatlannak minősített, utóbb behajthatóvá vált ügyekből és vagyoneértékesítésből származó, a központi költségvetést megillető bevétel.

Az „új” korengedményes nyugdíj 2004. évi kiadása 6 660,8 millió forint, a 2004. évet illető bevétele 5 858,8 millió forint – a nyugdíjmelésekből adódó – hiánya ezáltal 802,0 millió forint volt, amelynek megtérítése az 1999. évi CIX. tv. 14. §-a alapján a Munkaerő Piaci Alapot terheli. A 2004. évi kiadás ezen a jogcímen 9,4 %-kal magasabb az előző évinél. Ebben közrejátszott az a tény is, hogy az ellátottak számának csökkenése (4,1 %) mérséklődött az előző időszakhoz képest, a közszférában és a fegyveres testületeknél bekövetkezett létszámleépítések hatására. Ugyancsak a kiadások növekedése irányába hatott az ellátásoknak az év folyamán két alkalommal történt emelése, valamint a 13. havi nyugdíj összegének növekedése is.

A hadigondozotti ellátások és a vagyoni kárpótlási életjáradék kiadásainak megtérítése – az utólagos finanszírozási rendnek és a megállapodásokban foglaltaknak megfelelően – a kifizetésekhez igazodik. Az éves szinten mutatkozó minimális eltérések a hőközi kifizetésekből, ill. az év végi elszámolások miatti időbeli eltolódásokból adódnak. Részletezve:

A hadigondozotti ellátások kiadásai 4 976,9 millió forint összegben teljesültek, bevétele 4 975,5 millió forint volt, 1,4 millió forint „alul”-finanszírozást eredményezve.

A vagyoni kárpótlási életjáradék kiadása 2 931,7 millió forint, bevétele 2 932,6 millió forint volt, ezáltal 0,9 millió forint túlf finanszírozás keletkezett ennél az ellátási körnél.

A vagyoni kárpótlási életjáradék kiadása 2,2%-kal meghaladja az előző évit, a hadigondozotti ellátásoké pedig 3,0%-kal alatta marad annak. A fenti tények azzal magyarázhatók, hogy az ellátottak száma ugyan mindkét esetben csökkent (6,6, illetve 8,3 %-kal), ezt azonban különböző mértékben ellensúlyozta az ellátások emelésének hatása.

Végezetül meg kell említeni a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet által finanszírozott termőföld életjáradékot, amelynek kiadása 4 775,4 millió forint, bevétele 4 080,0 millió forint, az „alul”-finanszírozás összege pedig 695,4 millió forint volt, tekintettel arra, hogy az NFA a decemberi kiadásokat – a rendelkezésére álló forrás hiánya miatt – nem tudta teljes egészében megtéríteni. (A megtérítés 2005. január hó folyamán megtörtént.) A termőföld életjáradék kiadásainak összege többszöröse a 2003. évi 24,1 millió forintos teljesítésnek, tekintettel az ellátottak számának 42 főről 4 215 főre történő növekedésére.

A nem a központi költségvetés által finanszírozott ellátások tekintetében a többletek, illetve hiányok rendezésére a finanszírozási megállapodások alapján kerül sor.

A nem az Ny. Alapból finanszírozott ellátások kiadása összesen – az előző évi elszámolások rendezését is figyelembe véve – 139 075,5 millió forint, bevétele 138 608,3 millió forint, a finanszírozási hiány a fentiekben részletezettekben következően 467,2 millió forint volt. Ezt az összeget a központi költségvetés a zárszámadási törvénynek megfelelően, az egyéb finanszírozók pedig a megállapodásokban foglaltak szerint megtérítik az Ny. Alapnak.

A Nem az Ny. Alapból finanszírozott ellátások működési költségterítéseinek alakulása

A jövedelempótló és -kiegészítő szociális támogatások működési költségeinek megtérítésére az 1 172,5 millió forintos eredeti előirányzaton túl a Kormány 2296/2004. (XI. 24.) sz. határozatával – az ellátások évközi emelésének

többletkiadásaira – további 39,1 millió forint fedezetet biztosított. A költségtérítésre ennek megfelelően 1 211,6 millió forint összegben került sor. A pénzbeli kárpótlási és a Párizsi Békeszerződés alapján folyósított életjáradékok tekintetében a térítés az eredeti előirányzatnak megfelelően: 118,0 millió forint összegben teljesült, a központi költségvetés által finanszírozott ellátások együttes működési költségtérítése így 1 329,6 millió forint volt.

A hadigondozotti ellátások 2004. évben elszámolt működési költségeinek megtérítése 36,6 millió forint, a vagyoni kárpótlási életjáradéknak a finanszírozói megállapodás alapján elszámolt működési bevétele 90,0 millió forint, a termőföld életjáradék 2004. évben megtérített működési költsége 13,0 millió forint, az összes, nem az Ny. Alapból finanszírozott ellátások működési költség térítése 2004. évben tehát 1 469,2 millió forint volt.

Budapest, 2005. június „.....”.

Dr. Barát Gábor
főigazgató